

PREOTULU ROMANU.

Diuaru basericescu, scolasticu si literariu.

Buzele preotului voru pazi sciinti'a si lege
voru cercá din gur'a lui. Malachi'a c. II. v. 7.

CUNOSCINTIE DIN DREPTULU CANONICU.

Combinarea elementelor puterii eclesiastice si lumesci.

Concursulu cu influintia alu clerului in regularea vietii mirenesce incependu a cresce inca de pre tîmpulu crestinariei Marelui Constantin, se dilatà in decursulu tîmpului atâtu de tare, încàtu viéti'a besericesca cu tîmpulu deveni in strinsa legatura cu viéti'a statului, si ambele se combina, încàtu din consideratiune cá beserica e reprezentant'a religiunei si a crestinismului institiunile ei au se normeze pre cele ale statului, eclesiasticii influintiáu si pre terenulu celu lumesc, éra domnitorii cei lumesci se credeáu a fi chiamati spre a aperi credinti'a si religiunea, a contribui cu puterea lor la sterpirea invetiaturelor ratecite si a si prestá ajutoriulu seu in tóte directiunile cari atingu interesulu besericeii, religiunei si alu persónelor eclesiastice, apretiandu dispusetiunile eclesiastice fačia cu cultivarea, crescerea si alegerea clerului¹⁾, cu sustentarea, intretienerea, si scutirea lui dela greutatile publice²⁾, nu mai puçinu contribuiu la convocarea concilielor ecumenice si la tienerea acestor'a de-càtra capii besericesci si a propti decisiunile aduse. Cosecuenti'a acestoru consideratiuni i-i indemnà de tempuriu a provedé pre cleru cu diferite privilegie si immunitati — Inse combinarea acést'a si concursulu de ambe

¹⁾ Lamprid. in Alex. Sev. c. 45. 29 orig. c. Cels. VIII. 75. fin. Conf. Hergenröther op. c I § 191.

²⁾ Const. ap. II. 25 (la Petra), c. 6 ap. sin. eort. Ciprian. ep. 1. Hefel. Conc. gesch. I. p. 84. Hergenröth. o. c I. 2. 5. 1-5.

partile nu alterà in esenti'a canóneloru, càci episcopii cá si pâna aci se alegeáu de cleru cu concursulu poporului si alegerile libere se confirmáu prin memropolit¹⁾ éra sínódele conyocate prin acestia formáu forulu de judecata alu episcopiloru; decisiunile concilieloru ecumenice aveáu aceasi valóre pentru intrega beseric'a, carea acele provinciale pentru provincie si cele diecesane pentru diecese.

Efluculu amestecului imprumutatu in apusu la franconi adusè cu sene in loculu sinodeloru basericesci introducerea concilieloru asia numite micste compuse din eppi si din mai marii statului, unde in comuniune incepura a se pertractá lucrurile eclesiastice si ale statului²⁾ si numai pre tîmpulu lui Carolu celu mare³⁾ ajunsera la impartîrea in doue sectiuni dupa natur'a lucrurilor eclesiastice si lumesci; dreptulu de alegere alu demnitariloru bes. trecù in poterea regiloru si chiar' denumirea preotiloru si viét'ia ecles. in tóte directiunile ajunsè a fi influintiata. Inse pre lânga totu amesteculu lumescu beseric'a deprindeá mare influentia asupr'a vietiei sociali in intemeierea familieloru, intarirea legiloru de casatoria prin predicarea de supunere a credentiosiloru façia cu domnitorii, prin redicarea scoleloru sustienendu-le si ajutându-le din bunurile s'ale.⁴⁾

Dela seclulu IX. pana la seclulu XV.

Incercarile de a restabili neintielegerea intre beseric'a apuséna si resariténa façia cu primatulu si desbinarea permanente.

Simburile ne'ntielegerei aruncatu inca cu redicarea la patriarchatu alu scaunului Constantinopolitanu si nutritu prin decursulu secluriloru, in seclulu VI prin Joanu IV ajunatoriulu si succesivu, prin Fotiu,⁵⁾ dar' inadusitu in câtu-va dupa mortea acestui-a — incepù a-si desvoltá coltiulu éراسi reinoindu incordarile intre apusu si resaritu, càci

1) Pellet Ödön Kézikönyv a megyei zsinatokrol 1865. p. 129. Hefele op. c. p. 129. 2) Sionulu rom Dr. Gr. Silasi Viena. 3) Acest'a recunoscu cumu-cà in scaunulu pontificelui rom. se concentrá plenetudenea poterei ecles. carei'a si poterea lumésca catà se se plece. 4) Hergenröther op. c. T. I. P. 2. § 201. 5) Conf. § 30.

fiendu Bulgari'a întórsa la crestinismu prin misiunari romani¹⁾ se tienea de juredictiunea pontificelui rom. dar' prein Leone Isaurulu si urmatorii lui se supusesè Constantinianei; apusenii o pretendeáu neincetatu²⁾, de unde deschidiendu-se éraşi locu la re'noirea certeii Michaelae Cerulariu la a. 1053—4 indreptà prin Leone eppulu dela Achrida scrisóre càtra patriarchulu Antiochiei si eppulu Traniei in Apuli'a, invinuindu pre apuseni cu 10 punte, cari afora de celu dogmaticu (10) despre purcederea spiritului santu, celealalte eráu numai disciplinarie.³⁾

Dreptu ace'a Leone IX mustrà pre Cerulariu cá se nu strice pacea pentru nescari lucruri disciplinarie, si tramisè legati la Constantinopole, ci Cerulariu nu se muià, càci oprindu pre legati cá neci se nu mergea la dènsulu, i escumunicà dimpreuna cu pre pontificele. Reulu se mari intru-atât'a câtu se pareá a nu se mai poté vindecá. Cu tóte acestea din seclulu XII se mai facura încercàri de impaciuire, inse fàra resultatu, de si unii imperati eráu aplicati spre acést'a.⁴⁾ In conciliulu dela Lugdunu a. 1274 succesè éraşi a se restaurá pacea, primindu resaritenii formul'a credentii prescisa si cunosçându pre pontificele rom. de capu alu beserecei,⁵⁾ dar' nu durà de-câtu 10 ani, càci pre tempulu imperatului Andronicu II, carele scóse pre toti din deregatoria câtu au lnatu parte cu apusenii, se turburà de nou.

In fine se mai fece una încercare in unu conciliu convocatu in apusu, venindu la acést'a insusi imperatulu Joanu Paleologulu, patriarchulu Josefu si alti invetiati din resaritu. Dupa pertractarea puncteloru disputate⁶⁾ de ambe pàrti mai antaiu la Ferar'a, apoi la Florenti'a, statorindu formul'a de

1) Conf. brosiur'a despre reinnoirea uniunei Bulgariloru. Roma. 12 (24) april. 1860.

2) A. B. Siaguna ist. bes. ortod. p. 356 § 325, 4.

3) Prefat. Confes. ortod. ed. Sibiiu. 1877.

4) Will Acta et scripta quae de controv. ecl. Graec. et lat. saec XI compos. exstant Lips. et Marp. 1861.

5) Conc. prov. I. J. I. Ch. I — Primatum quoque sacro sanctae Rom. ecclesiae. — ad ipsius ecclesiae obedientiam spontaneus veniens. fateor, recognosco, accepto et sponte suscipio. *Bail. Summ. Concil. Paris.* 1659. T. I. pag. 326, c. 1.

6) Concil. flor. op. cit. p. 270 concil. prov. I. J. I. Ch. I.

unire in 6 Juliu 1439 se subscrisè de toti afora de Marculu Efesinu¹⁾ carele fù destulu de tare prin reintorcerea acasa chiar' si prin tierile pre unde treceá²⁾ a formá noua partida in contr'a pazei restaurate, si iritându prin monachi pre poporu cu pretestulu cà celi ce au subscrisu pacea suntu apostati si tradatori³⁾ a stricá totu asiediammentulu pusu cu nespusa ostenela⁴⁾ asia câtu beseric'a de atunci si pâna astadi se remâna desbinata in apuséna si resariténa si pâna astadi relele acestei desbinari cu isvóra de lacrimi se le plânga lumea crestina cu cuventele lui Joanu patriarculu Constantinopolitanu.⁵⁾ „Ce dorere trebue se sênta totu crestinulu cându vede, cà disarmoni'a, ce s'a nascutu in vécurile trecute intre ierarchii besericei dela resaritu si apusu, nu numai cà nu s'a liniscitu, ci cà a trasu dupa sene ace'a urmare, cà beseric'a lui Christu cea un'a, sânta, catolica si apostolica nu s'a potutu sustiené altu-mentrea de-câtu cu desbinarea ierarchiei etc.“⁶⁾

1) Bas. Ratiu op. cit pag. 232. — Idem. introducerea concil. flor. op. c. pg. XII. — Ales. Sterea Siulutiu op. cit. pag. 41.

2) Bas. Ratiu op. cit. pag. 230—232.

3) „Fugite ergo, fratres, eos et commuionem eorum: sunt enim pseudo-apostoli, subdoli operarii transfigurantes se in apostolos Christi: nec mirum: ipse enim Satanas transfiguratur se in angelum lucis. Epist. I. Marcu Efes. produsa in sinodulu florent. op. cit. p. 489.

4) Post longam enim laboriosamque indaginem tandem spiritus sancti clementia ipsam optatissimam sanctissimamque unionem consecuti sunt. Definitio s. aec. Synod flor. op. cit. pag. 265. — Hergewröth. op. c. II. 2. pag. 193—202.

5) ὁ πόθεν μοι δοθήσονται δακρύων πύργαι, ὡς ἀν ἀποκλαύσωμαι, εἰ καὶ μὴ ἀξίως καὶ τῷ τον πάθους μετέθει ἀνάλογον, ἀποκλαύσωμαι ὄν ὁμοως τὴν εντευθεν καταλαβοῦσαν τὴν καθ ἡνᾶς οἰκουμένην σκοτόμαιαν, τὴν εντευθεν ἐπελθοῦσαν τῷ πλάτει τῶν Ρωμαϊκῶν σχοινομάτων ξημίαν τῷ ἡμετέρον λάχον, οὐ μόνον ἐπὶ τῷ τῆς σωματικῆς αρχῆς ἀκροτηρίασμιῶ etc. Joann. humilis episcopi Constantinopolit. de unione ac pace ecclesiarum veteris et novae Romae in scriptorum graeciae orthodoxae bibliotheca selecta edit. Friburgi 1864 pag. 197 si urmatoriele.

6) Ist. bes. ortodocs. reser. univ. de Andr. B. de Siagna pag. 381. §. 364. Caus'a latiniloru au aperatu-o si invetiatii greci diu tempurile mai recente dicându cà beserec'a resaritului nu se distinge de-câtra a apusului in credentia. Bas. Ratiu. Ist. bes. pag. 284.

Aplicarile unoru dintre orientali de a primí uniunea cu Rom'a, devenindu si dupa, ace'a paralisate prin aseclii si urmasii lui Marcu Efesinu, desbinarea se continuà pâna cându pre la anulu 1453, cadiëndu Constantinopolea sub domni'a Turciloru, se delaturà tóta posibilitatea de apropiare sî patriarchulu Constantinopolitanu cufundandu-se in decadentia, de si mai târdiu 'i succese a se inaltia la carev'a vedea, acést'a a fostu numai aparentia devenindu obiectulu de batjocura alu despotismulu musulmanu.¹⁾

J. Papíu.

DOMNEDIEÉSC'A LITURGIA

A S.-LUI JOANU CHRYSOSTOMU.

— Studiu ritualu. —

4. Numirea si tîmpulu celebrarei S. Liturgie.

S. Chrysostomu liturgi'a o numesce parte „collecta“ „conventus, — coetum apostolorum“, parte inse si mai cu séma „synaxis“ si „pascha.“

E dreptu cà in intielesu mai largu numirile „colecta,“ „conventus“ si „synaxis“ denóta convenirea credintiosiloru la cultulu divin, — dara dupa-ce S. Chrysostomu mai alesu atunci candu vorbesce despre synaxis totu-de-a-una aduce in legatura cu acést'a si celebrarea s. sacrificiu: astu-feliu ace'a numire convine cu intielesulu „liturgia.“

Asia de esemplu unde combate datin'a judaisante a unoru crestini dîce: *Nu a-ti bagatu in séma, ce esclama Diaconulu la santulu synax — „Unii pre altii se-i cunosceti,“ in ce chipu vi-se dà potere cá cu sirguintia se cercati intre frati“*²⁾ (cari adeca suntu credintiosi si cari nu).

Pentru desemnarea celebrarei sacrificiulu eucharistecu inse mai apriatu se folosese S. Chrysostomu de cuventele „pascha.“

Vorbindu de s. pareseme dîce: *„Alte-ce suntu pascele si alte suntu paresemele; pentru-cà paresemele numai odata*

¹⁾ Hergearöther op. c. II. p. 203.

²⁾ Adv. Jud. I. 4. T. I. pag. — Cfr. oportet esse haereses 3, T. III. p. 257. — Hom. 27 in I. Cor. T. X pag. 224.

suntu într'unu anu, dara pascele de trei ori pre septemana, câte odata si de patru-ori sêu mai bine de atâtea ori de câte ori voimu, — de ôre-ce pascele nu e postu, ci oblatiune si sacrificiu, ce se face in fie-care colecta Dreptu ace'a de câte ori te cumineci cu cunoscentia curata celebrezi pascele, nu cându postesci, ci cându te impartasiesci aceluî sacrificiu Cu adevveratu celu catecumentu nice cându nu celebréza pascele, de ôre-ce nu se face partasiu oblatiunei.“¹⁾

Éra in contiunea despre „sancta pentecosta“ dupa designarea ratiunei serbatórei pasceloru adauga: *Mórtea D.-lui cându anuntiamu si acést'a suntu pasci, — dara nice acést'a nu o celebrâmu numai in tempu anumitu . . . de ôre-ce dara mórtea Domnului totu-de-a-una potemu vestî, — si pasci totu-de-a-unu potemu celebrá.*“ Anunciarea mortiei Domnului se întêmpla inse in sacrificiu.²⁾

Ce se tiene de tîmpulu celebrarei s. liturgie si in deosebi de întrebarea, cà de câte ori se celebrá preste septemana? Respunsulu este, cà in acést'a privintia cum se vede din marturisirile S. Chrysostomu, nu erá regula normativa.

Dupa cum se cunoşce din citatulu de mai susu 1 adv. Jud. III, 4. s. liturgia nu se celebrá numai odata in anu ori in septemana, sêu numai in diu'a dominecei,³⁾ ci de 3, 4 ori sêu si de câte ori voiáu. — Nu numai, ci S. Chrysostomu face amentire de celebrarea cotidiana a s. liturgie. Unde descrie cà cum si cându este de a se luá s. cuminecatura dîce: „Inzadaru e sacrificiulu quotidianu, inzadaru stamu lângã altariu, nimene nu este care se se cuminece Vine (Christosu) tóta diu'a cá se véda pre cei ce s'au apropiatu, pre toti î-i agraesce s. c. l.“⁴⁾

Apoi in altu locu dîce: „Pentru judei, intru memori'a binefaceriloru date loru, D.-dieu in totu anulul a asie-

¹⁾ Adv. Jud. III, 4, T. I. pag. 864 867, 868.

²⁾ In inscriptionem altaris T. III, 68; — Hom. 26 in I Cor. T. IV pag. 227, Hom. V in Timoth. T. XI p. 529

³⁾ In acta Hom. 18 T. IX pag. 147; — Sermo IV de Anna T. IV, p. 660.

⁴⁾ Hom. III. ad Ephes. 4, T. XI p. 29.

diatu solemnitati, — éra tie prin aceste mysteria sacre (mysterium pacis) mai in tóte dîlele."¹⁾

Si érași „*Cu nemic'a are mai multu pretiu misteriulu celebratu la pasci, de-cátu celu ce acuma se celebréza: unulu si acel'asiu, una si ace'asi gratia a Spiritului: totu-de-a-una e pascha . . . Atátu in parasceve câtu si in sambeta, atátu in diu'a dominecei câtu si in dîu'a martiriloru acel'asiu sacrificiu se plinesce. Sacrificiulu nu a restrênsu intre marginele tempului.*”²⁾

Oppugnându indifferentismulu credintiosiloru fația de cercetarea s. biserice de multe ori amintesce de tîmpulu conciuinei si alu celebrarei s. liturgie. Aici intr'unu locu dîce: „*Éta tóta diu'a strigându me rogu,*” in altu locu: „*Éra cându odata ve chiamàmu in septemana, sunteti lenesi,*” si érași „*nu adnotându-ve dîu'a si nóptea, ci adese ori dupa 3 dîle, si câte-odata numai dupa o septemana.*”³⁾

E dreptu că aci e vorba mai multu de tienerea conciuinei, éra nu despre celebrarea s. liturgie, dara dupa-ce chiar' conciuinile eráu impreunate cu celebrarea liturgiei, se póte luá că unde se face amentire de conciuine, — acolo se subintielege si liturgi'a.

Incátu atérna de ór'a dîlei de celebrare S. Chrysostomu dîce acést'a „*serbatorile, solemnitàile (celebritates) nóstre mai adese ori se gata pre la médiadi,*”⁴⁾ de unde s'ar' vedé că s. liturgia se tieneá inaintea de médiadî, si inca dela 9 ori 10 óre incependu, dîce adeca: „*nu demandu cá siepte ori diece dîle se te abstieni dela lucru, ci numai dóue óre a dîlei se-mi dái, éra cele-lalte remana tie.*”⁵⁾ Totu in acestu respectu dîce in altu locu: „*Precum ace'a* (muierea

¹⁾ Hom. 51 in Math. 3 T. VII. p. 508.

²⁾ Hom. 5. ad Timoth. 3. T. XI. p. 539. Cfr. Hom. III in Thess. 4, Hom. 6 ad Timoth. T. XI. 484, 530, — In alta Hom. 17, 5. T. IX p. 148.

³⁾ Hom. 3 in II Cor. 8. T. X p. 404, — In psalm. 48 T. V. p. 501.

⁴⁾ Hom. 4 de beat. Philog. T. I. p. 650 Cfr. Hom. 31 al. 30 in Joan. 5. T. VIII p. 282 unde vorbesce despre tienerea conciuinei sub aurora.

⁵⁾ In princ. act. I 2, T. III p: 70.

veduva) doi denari a aruncatu (Marcu 12, 24) si multu daru a primitu dela D.-dieu: asta si tu santiesce lui Domnedieu d'oue ore, si vei importá in cas'a ta dobend'a aloru 600 d'le.¹⁾

Afora de acésta S. Chrysostomu mai amintesce cá in nóptea spre sambat'a cea mare inca s'a tienutu s. liturgia. Cându adeca indémna pre credintiosi la cuminecare démna díce: „Asiadara cându la inseratu vomu vedé pre Acel'a cá pre o oia junghiata, care s'a restignitu pre cruce, vedemu Spune-mi unde mergi, — pentru-ce te grabesci cându deja vedi oi'a cea junghiata. cáci de ar' trebui se privesci tóta nóptea acestu sacrificiu (crucei) concedu cá vederea acés'a — te-ar' saturá, tóta diu'a ai acceptatu cu pacientia, — partea cea mai buna a nóptei ai trecutú, si atát'a ostenéla perdi pentru unu tēmpu scurtu? cugeta ce e acé'a ce 'ti stá pusu înainte, si ce e caus'a acelu'i'a? s'a junghiatu pentru tene, si tu 'lu parasesci pre acel'a vedindu-lu jertfitu.“¹⁾

5. Unele datini si ceremonie observate pre tēmpulu S. Chrysostomu cu ocaziunea infaciosiarei la cultulu divinú.

Din scrierile S. Chrysostomu se cunósce, cá pre tēmpulu lui eráu in usu nescari datini, dispusetiuni si ceremonie, care in essentia si adi esista încátu-va. — Anume:

1) Poporulu crestinescu se aduná in beserica inainte de venirea arhierelui ori a preotiloru care cându intrá in beserica *poftéa, respective impartia pace*, si poporulu respundeá „si spiritului teu.“

„Beseric'a — díce elu — este cas'a comuna, unde premergēndu voi intramu noi, pastrāndu form'a si esemplulu acelor'a (alui Christosu si S. Apostoli). Pentru acé'a de locu cum am intratu dupa legea acé'a (Joanu 14, 27) dícemu, pace tuturoru Dreptu acé'a celu puçinu cându intrāmu aci se me primiti cu iubire. Si cându dīcu pace voue, se dīceti si spiritului teu, nu numai cu cuvēntulu ci din anima, nu numai cu gur'a ci si cu cugetulu“.³⁾

¹⁾ De bapt. Xti II. p. 364.

²⁾ De coemēt. et cruce 3, T. II. p. 398: Hom. VI. in illud vidi Dominem 3, T. VI p. 139, — Hom. in Pascha T. III. 770

³⁾ Hom. 32 al. 33 in Math. 6. T. VII. 384.

2) Crestinii intrându in beserica sarutáu loculu din-aintea usieloru sacre ale besericeii (vestibulum). — Despre acést'a asia marturisesce s. Chrysostomu cându pre credintiosi i-i indémna la caritate imprumutata „*Altu-cumu despre sarutarea acést'a sacra, si alta-ce se pôte aduce inainte Ce adeca? Suntemu baseric'a lui Christosu* (II. Cor. VI, 16): *asia-dara foisiorulu si intratulu basericeii sarutamu. cându unii pre altii sarutàm. Ori nu vedeti câti ómeni saruta si foisiorulu acestei baserice. parte inclinandu capetele, parte atingându-lu cu mân'a si mân'a apoi aducându-o la gura. — Prin aceste porti si usia a intratu Christosu, si intra si la noi cându ne cuminecàm. Sciti voi cei ce sunteti partasi mysterieloru cà ce dîce.*“¹⁾

Datin'a acést'a încátu-va existe si adi. Adese se pôte vedé cum in besericile nóstre, crestinii mai cuviosi intrându in beserica nu numai cà saruta icón'a espusa spre sarutare, ci facîndu inchinatiune profunda (prosternatiune) saruta padimentulu besericeii.

3) Mai inainte de ce ar' fi intratu in beserica, in tend'a besericeii unde in anumitu locu se conservá ap'a, se speláu pre mani.

Combatêndu S. Chrysostomu offerirea daruriloru câscigate cu nedreptate dîce: „*Ce e dara? spelamu mânilé cându intràm in beserica. -- nu inse si sufletulu? ori din mâni ésa cuvêntulu? Din anima esu cuvintele si la ace'a cauta Domnedieu. Déca anim'a e spurcata, nemica ajunge curati'a trupului. Ce folosu de stergi mânilé din afara, éra cele din laintru remânu necurate. A se rogá cu mâni nespelate e lucru indifferentu: dara a se rogá cu consciéti'a nespelata e celu mai reu dintre tóte relele.*“²⁾

Datin'a acést'a adi nu e mai multu in usu, fora numai Archiereulu ori preotulu celebrante mai 'nainte de inceperea proscomediei, intru inchipuirea curatiéi sufletesci, ce are se aibe implenindu cele sânte, se spála pre mâni.

In urma

4) Precum e si adi, asia a fostu si pre têmpulu S. Chrysostomu cà seracii stateáu la usiele basericeii. Amintindu

¹⁾ Hom. XXX in Cor. 2. T. X p. 606. ²⁾ Hom. 73 in Joanu 3 T. VIII p. 399. Cfr. Spuriu T. VIII pag. 618.

elu unirea tuturor membrilor bisericeii prin legatur'a iubirei, dîce: „*Si ce dîce despre vergure, veduve si barbati cari nemic'a posedu? Ce e mai de josu decâtu acei'a cari cersiescu? si totusi acei'a spre folosu mare suntu in beserica stîndu la usiele aceleia si reprezentîndu ornatulu celu mai mare: fora de aceia plinirea besericeii nu ar' fi perfecta* Acei'a cari siedu la usiele besericeii prin tacerea si privirea lor nu mai puçinu ve agraiescu pre voi cã si noi cari presentîmu poporului si pre voi la cele de folosu ve indemnamu,“¹⁾ aretîndu intr'unu chipu prea-frumosu cã in ce modu suntu acei seraci invetiatorii nostrii prin vieti'a lor.

6. Liturgi'a Catecumeniloru si a Credentiosiloru.

Macarca S. Chrysostomu se caiesce pentru stricarea legei lui Christosu, cã adeca cele sînte se nu se arunce cânilor, precum si in contra datinei de a se admite toti la cunoscerea si impartasîrea mysterialor;²⁾ totusiu potemu dice, cã pre acelu tîmpu disciplin'a arcana care in orientu abia cãtra finea vécului alu 5-lea a incetatu. — adeca cã misteriale religiunii crestine se nu se descopere de-cãtu numai celoru botezati — a fostu inca in deplina vigóre.

S Chrysostomu de cîte ori vorbesce despre acele misteria totu-de-a-una adauga „*sciu cei instruiti ce dicu*“ sêu „*cei ce suntu initiati misterialor precepu cele ce se dîcu.*“³⁾ — Sêu unde doresce se revóce in memori'a celoru botezati cele promise de cãtra ei cu ocasiunea botezarei in sér'a s. pasci, dîce: „*Voiescu se dîcu acést'a chiaru: nu cutezu inse pentru acei'a, cari nu suntu initiati; — acei'a ingreunédia esplicarea, incãtu ne silescu sêu a nu le espune luminatu, sêu a-le impartasî cele arcane. Totusiu inse voi dîce incãtu se pôte in forma adumbrata si inveluita.*“⁴⁾

¹⁾ Hom. 30 in I. Cor. 4. seq. T. X p. 254.

²⁾ Ad Demetr. de compunctione I. 6. T. I p. 402.

³⁾ De beato Philog. VI, T. I. pag. 753; Hom. 85 in Joan. 3. A. VIII p. 463.

⁴⁾ Hom. 60 I ad Cor. T. V. pag. 348, Cfr. Hom. 18 in II Cor. 3 T. V. p. 537 Cfr. de beato Philog. VI 3. T. I p. 753, Hom. 71 al 72 in Math. 4. T. VII p. 666; — Hom. 29 in Genesi 3. T. IV pag. 265.

De aci usioru se pôte cuprinde, că pentru-ce nu trac-téza S. Chrysostomu in scrierile s'ale in deosebi si ex-professo despre tóte partíle, despre intregu asiedimentulu s. liturgie si inca in ordu sistematicu, ci numai ocasionaliter atinge acele, — si neci atunci, asia cá, afora de rogatiunea catecumeniloru, se descrie intregu cuprinsulu rogatiuniloru, fàra numai in espresiuni generale amintesce câte o actiune ori parte mai principala a liturgiei.

De aci apoi urméza că de multe ori nu se pôte constatá cu deplina positivitate, că un'a ori alt'a rogatiune ori actiune la care parte a liturgiei se referesce.

Din repetítele marturisiri ale S. Chrysostomu se cunósce inse că pre acelu tēmpu liturgi'a stateá din dóue pàrti principale. Anume:

I. din liturgi'a catecumeniloru si

II. din liturgi'a credintiosiloru.

Spre dovedirea acestei'a voimu a aduce inainte numai o sengura marturisire a lui.

Vorbindu mai antâiu despre votulu credintiosiloru ce l'a datu la ordinarea celoru ce se redicáu la demnitàti spirituale (a ministriloru altarialoru) díce:

„Intr'ace'a nemica deosebire nu este intre preotu si intre acei'a càror'a e prepusu, asia de esemplu cându suntu de a se primí misteriale cele infricosiate: toti asemenea se admitu la acele, nu cá si in legea vechia, unde altu-ce a máncatu celu supusu, nice a fostu iertatu a se nutri poporului cu acele, cu care se nutriá preotulu. Acuma inse altu-cumu stà lucrulu, căci toturoru unu trupu si unu pocalu se pune inainte. In predicàri poti vedé că poporulu inca contribue multu. Pentru-cà pentru cei indra-citi, si pentru acei'a cari suntu in penitentia se facu rogatiuni comune atátu de-càtra preoti câtu si dela poporu, toti dícu un'a si ace'asi rogatiune plina de îndurare.“

„Érasi cându pre acei'a cari nu potu se fia partasi mesei celei sânte, 'i departamu dela canceli se face o alta rogatiune, sub carea toti ingenunchiamu si toti impreuna ne sculàm. — La acést'a cându se dà pace si imprumutatu se primesce, éراسi toti impreuna ne sarutam. — Asia si la misteriale cele infricosiate, precum preotulu

pentru poporu, asia si poporulu se rōga pentru preotu; cāci cuvintele „si cu spiritulu teu“ nemica decātu acēst'a insēmna. Érași rogatiunea acē'a cu care se face multiamita lui Domnedieu, ambiloru e comuna, pentru-cā rogatiunea acē'a de multiamita nu o face numai preotulu ci si poporulu întregu. Fiendu-cā numai dupa-ce mai antaiu a audātu cuvântulu (poporului) si acel'a s'a contielesu acē'a a fi cu cuvenintia si cu dreptate incepte (preotulu) multiamit'a. Si ce te miri déca cu preotulu convorbesce si poporulu, cându acelu hymnu prea-sântu in-comune cu Cherubimii si cu cetele ceresci 'lu inaltia la ceriu? Tōte aceste pentru acē'a se dācu, cá fie-care din cei ce suntu supusi se priveghieze.“¹⁾

De aci se cunósce că s'a facutu rogatiune comuna pentru toti, si au fostu toti de fația la liturgia pâna la o anumita parte a acelei'a, cându s'a inceputu o alta rogatiune premergatória sarutarei pazei, — mai-inainte de carea se

1) Interdum autem nihil inter sacerdotem interest, et eos quibus praeest, velut cum tremenda mysteria percipienda sunt: aequae enim omnes aedae admittimur: non sicut in Veteri Testamento alia subditus edebat, nec plebi faserat iis vesci, quibus sacerdos vescebatur. Nunc autem secus se res habet, omnibus si quidem unum corpus, unum poculum proponitur. In precationibus quoque populum videris multum conferre. Etenim pro energumenis, et pro iis qui in poenitentia sunt, communes et a sacerdote et ab ipsis preces fiunt; atque omnes unam eandemque preem concipiunt, preem, inquam, misericordia plenam. Rursus cum eos qui sacrosanctae mensae participes esse nequeunt, a sacris septis arcemus, ineunda est altera oratio, in qua omnes aequae humi jacemus, omnes aequae consurgimus. Ad haec cum pax danda vicissimque accipienda est, omnes mutuo nos exosculamur. Jam in tremendis quoque mysteriis, ut sacerdos pro plebs, ita plebs pro sacerdote vota facit: haec enim verba: et cum spiritu tuo, nihil aliud quam hoc significant. Rursus ea oratio, qua Deo gratiae aguntur, utriusque communis est: neque enim ipse solus gratias agit, sed etiam plebs universa. Nam cum prius illorum vocem sumpsit, atque illi assenserunt id digue ac juste fieri, tum demum gratiarum actionem auspicatur. Quid autem miraris, si cum sacerdote plebs interdum loquatur, cum etiam cum ipsis Cherubim ac supernis Virtutibus sacrosanctos illos hymnos communiter in coelum mittat? Haec porro cuncta eo a me dicuntur, ut unusquisque, etiam ex iis qui subsunt invigilent.“ (Hom. 18 in II Cor. 3 T. X p. 527.)

scoteau cei ce nu poteau fi partasi mesei mistice. — Si partea acést'a este asia numit'a liturgi'a *Cathecumeniloru*.

Cu rogatiunea premergatória sarutarei pazei séu carea s'a facutu dupa scóterea celoru necredintiosi s'a inceputu *liturgi'a credintiosiloru*, cáci numai acestor'a a fostu iertatu se cante himnulu seraficu (sântu, sântu, sântu).

Amesuratu acestei impartîri vomu aduce inainte marturisirile S. Chrysostomu referitórie la partile s. liturgie.

(Va urmá.)

DATINE OBSERVATE LA CELEBRAREA NUNTELORU.

„Onorata e casatori'a intru tóte si patulu nespurcatu, éra pre curvari si pre preacurvari i-va judecá D.-dieu.“ Evrei XIII, 5.

Domnulu nostru Isusu Christosu cu venirea s'a pre pamentu plantându virtutea intre ómeni si óresi-cumv'a facundu din ómeni angeri, pre lánge alte relatiuni ale vietiei, a reformatu viéti'a sociala-familiara. A abrogatu datin'a cea vechia ce a intinatu frumseti'a, splendórea, caracterulu si statornici'a vietiei sociale, si a asediatu, a santítu statulu casatoriei, punendu-i de basa: iubirea cea imprumutata, éra de intarire indisolubilitatea.

Elu care din vécu s'a nascutu din Tata fora mama, si la plenirea tempului fora tata din mama, care nu a sciutu de pecatu, ci din mama pururea vergura a luatú corpu santu nepatatu si fetiorescu, nu a desconsideratu statulu casatoriei, ci din contra nu numai cu presentia s'a a onoratu nunt'a din Can'a Galilei, fora ace'asi nunta a aflatu démna cá se-o infrumsetieze cu darurile cele mai mari, cu minune domnedeiesca.

Acolo a intaritu si a santítu statulu casatoriei.

S. Paulu cá servu credentiosu alu Domnului nu a potutu decátu se imitedie pre Christosu. Pentru ace'a voindu a inaltia insemnatatea casatoriei in economi'a darului, precându de-o-parte marturisesce, cá „onorata e casatori'a intru tóte“ si aréta caus'a asiediarei acelei'a „cá pentru curvia fiesce carele se aibe muierea s'a si fiesce carea se-si aibe

barbatulu seu“ (I. Cor. VII, 2), — de alta parte apriatu invétia, cà „tain'a acést'a (a casatoriei) mare este: éra eu dîcu de Christosu si de baserica“ (Ephes. V. 32) adeca cà tain'a casatoriei este icón'a iubirei lui Isusu Christosu are-tata fačia de baseric'a s'a.

Pre urn'a acestor'a s. baserica totu-de-a-un'a a inve-tiatu, cà temeiu lu casatoriei este iubirea sincera imprumu-tata a celoru casatoriti, éra scöpu lu si caus'a interna prin-cipala: pastrarea castitatiei legiuite prin infrânarea patime-loru de concupiscentia.

„Aceste dóue suntu causele pentru care s'au asiediatu casatoriele — dîce s. Chrysostomu — cá se traímü in castitate si se ne facemu parinti.“¹⁾

Castitatea si onestitatea acést'a a casatoriei se vatemala numai prin viétia cea desfrânata a celoru dejá casatoriti, ci si prin datinele necuviintiose, necrestinesci ce se observa cu ocasiunea celebrarei nunteloru.

Amu vediutu nunti de ale credentiosiloru, si precându in datinele cu care se ținü acele nunti de-o parte amu cunoscutu remasîtiile datineloru antique pagâne romane; pre atunci de alta parte a trebuitu se cunoscu si ace'a ce dî-sese dejá si s. Chrysostomu despre datinele nunteloru de pre tempulu seu, cà acele in multe privintie suntu necuvi-intiose si neoneste.

Deóre-ce multe din datinele celebrarei nunteloru combatute de càtra s. Chrysostomu pana adi se observa de cà-tra poporulu romanescu, am aflatu de folosu, cá commemo-randu acele datine precumu si argumentele aduse de càtra acel'asiu s. Parinte contr'a acelor'a, se facemu conclusiune la datinele de adi, si ast'feliu se aretamu câtu suntu acele de contrarie cu santi'a si cu scopulu crestinescu alu casa-toriei, si prin urmare cà detorintia preotiésca este acelea parte ale sterpi, parte ale reformá cu intieptiune pasto-rale in spiritulu legei crestinesci.

Ce dîce dara s. Chrysostomu despre datinele din ces-tiune ale tempului seu?

¹⁾ Propter fornicat. 1, 3. T. III. p. 212; Hom. 21 in Gen. T. IV. p. 180 Edit. Migne Parisiis.

„Ómenii din tempulu nostru — dîce s. Chrysostomu — jucându cînta cîntari desfránate (de ale Venerei), multe adulteria si frângerii de casatorie, iubiri nelegiuite, impreunári neiertate, si alte cîntari pline de inpietate si de rusine se cînta in ace'a dí, éra dupa imbatare si atát'a nerusínare, pre mirésa între cuvinte spurcate publice o deducu.“¹⁾

Si cum o deducu?

„Nu numai acasa, ci spre ostentare, publice se aréta deducîndu-o nóptea târdíu cu faclie, cá asiá de cátra toti sè se védia, nemic'a svatuindu ei, decátu cá se depuna tóta pudórea . . . Si apoi nu se indestulescu numai cu atát'a, ci ce'a-ce la multi au trecutu in lege, pre mirésa o deducu între cuvinte spurcate. Atunci adeca ómeni perniciosi, fugitivi si alti nenumarati depravati, dupa placere potu se strige si se arunce asupr'a miresei si a mirelui totu feliulu de spurcatiuni: in aceste nemic'a onestu, ci tóte spurcate si pline de obscenitate . . . Si inca ce e mai multu, între cei-ce indémna spre atari lucruri uríte este óresi-carev'a emulare, cá adeca unii pre altii se-i intréca cu rusínari si dicterii spurcate aruncate asupr'a celoru presenti, si dintre toti acei'a se considera a fi invingatori cari au potutu se produca agráiri mai rusínóse sí mai spurcate . . .

„Si deóre-ce aceste se intempla sér'a, — cá intunereculu se nu fia cá si unu velu alu acestoru reutati, aprindu faclie multe, care facu cá turpitudinea se nu remana ascunsa. — Ce scopu are multímea cea mare? ce betí'a? si ce fluiurile? óre nu e lucru chiaru, cà aceste se folosescu pentru ace'a, cá si acei'a carii dormu somnu greu, escitati prin fluire, se scie ce se intempla (afara) si esíndu la cancella (feresti) se fia martori acelei comedie. — Ce voiu dîce despre insesi cîntarile care suntu pline de tóta nerusínarea, care inducu iubiri absurde, convietuiri nelegiuite, nepaciuiiri casnice si alte nefericiri nenumarate, si in care (cantari) adese se comemorédia numele iubitului si alu celui iubitoriu, numele iubitei si alu celei iubitóre. Si ce'a-ce e mai de condemnatu e ace'a, cà la tóte aceste suntu de façia vergurele, care in onórea, ori mai bine in centumeli'a miresei tóta ru-

¹⁾ Propter fornic. l. c. p. 2—11.

sînarea au depusu, 'si pierdu onestitatea portandu-se intre teneri cu necuvenintia, cântându in óresi-carev'a armonia cântari necuvenintióse compuse din cuvinte spurcate.“¹⁾

Cu atari solemnitati neoneste se indatináu a se celebrá nuntile pre tempulu s. Chrysostomu.

Considerare acum'a ori-si-cine nuntile celebrate in cele mai multe locuri de càtra poporul nostru, si a buna séma va afla multe din supr'amemoratele datine; — déca nu chiar' asiá, dara in esentia mai totu acele datine scarbóse pagâ-nesci²⁾ suntu caracteristic'a nuntiloru crestine.

Cine nu scie, cà inainte de cununia, dupa acést'a si intru totu decursulu celebrarei nunteloru e la ordinea dílei, nu petrecerea si distractiunea onesta crestinesca, ci mai multu beti'a, chiiturile scandalóse, cântari desfrânate, dictanii spurcate, cu unu cuventu dehonestarea caracterului crestinescu alu casatoriei, si ce e mai dorerosu e ace'a, cà in multe, fórte multe casuri aceste se facu in presentia preotului, si cu tacit'a convoíre a lui.

Cátu suntu de contrarie atari datine santíei si stabilitatei casatoriei si pazei familiari, in acestu modu aréta s. Chrysostomu:

„Cu ce cuventu vei poftí dela ace'a (mirésa) — díce elu — castitate, cându din díu'a prima o inveti la atât'a nerusínare, si in façi'a acelei'a cauti sè se díca si sè se faca atari lucruri, care neci servitorii cei de tréba nu e iertatu se auda? Atât'a s'a ostenitu parintii, cá pre ea se o pastredie vergura, incátu neci ar' fi dísu, neci ar' fi lasatu cá se audie dela cinev'a atari vorbe . . . (éra tu venindu, intr'o dí tóte le-ai nemicitu, si prin pomp'a ace'a neonesta ai facutu cá sè se faca nerusínata, si ai aruncatu in anim'a miresei cuvente spurcate, — óre nu de ací se nascu multe rele? nu de acolo adulteriele, zelotypi'a? nu de acolo 'si tragu originea: lips'a de prunci, veduvi'a si móрте prematura a parentiloru.

„Cându prin acele cântari inviti pre diavoli, cându prin cuvente obscene atíti poft'a loru (nupturientiloru) cându in

¹⁾ Hom. 12. in I. Cor. 6. T. X. p. 104—105 Cfr. p. 103.

²⁾ Cfr. Marienescu „Cultulu paganu si crestinu“ T. I. pag. 314—334.

cas'a t'a introduceci mimi si femenateci, si aduni acolo persoane desfrânate, si lasi cá intrég'a adunare a diavoliloru sè se desmierde, te intrebu, ce lucru bunu poti asceptá dupa tóte aceste? " 1)

„Ce e mai ridiculosu decâtu datin'a ace'a de a vedé si audí — díce in altu locu — cum se batjocoresce barbatulu si muierea de cátra nescari servitori si ómeni desfrânati cu insulte si cu injuraturi, si nu se afla neme cene se-i oprésca, fora in acea séra este ori si cui iertatu a vorbí si a aruncá batjocuri asupr'a mirelui si miresei? Intr'alt'a dí inse de ar' cutezá cinev'a se vecseze astufeliu, s'ar' periclitá, s'ar' trage la judecata si s'ar' pedepsi: dara atunci cându ar' fi fostu de lipsa cá mai multa reverintia sè se arete, si mai mare onestitate si castitate sè se dovedésca: cu atâte nerusínari se umplu tóte, încátu e probabilu cá acestea se facu din indemnare diavolésca.“ 2)

„Séu déca cinev'a in publicu ar' batjocóri pre soçi'a t'a, asia-dara cá cerci tóte, si cugeti a nu fire de tráitu (pàna-cându nu te isbândesci), dara cându in presentia a tóta cetatea lasi a se face lucruri spurcate cu soçi'a t'a fi-tória, te bucuri si 'ti pare bine. — Ce nebulia e un'a cá acést'a? " 3)

„Cum se nu fia démna (o atare portare) de osénd'a cea mai din afara, pre o vergura, carea sub grigia a fostu totu-de-a-un'a in chili'a s'a si din pruncia a invetiatu verecundia, — de-o-data a o sili cá se depuna tóta rusínea, si la inceputulu casatoriei a o invetiá la nerusínare, éra de catra barbati lascivi si stricati, de cátra fornicatori si desfrânati a se portá in publicu? Ce reu nu se incuiba începédu din diu'a ace'a in anim'a miresei nóue? nerusínarea, desfrânarea, desmierdarea si iubirea marirei desierte: voindu cá intru tóte díele se-i mérga asemene (cá in ace'a prima dí). De aci se facu muierele necumpetate si resipitórie, de aci sfruntate (desfrânate) si alte rele.“

„Pentru-ce lasi — díce érasí — cá de locu la inceputu cu atâte spurcaciuni sè se umple urechile fetei, cu atâte

1) Propter fornic. l. c.

2) Hom. 56 in Genes. tom. IV. p. 488.

3) Hom. 12 in I. Cor. 6. T. X. p. 104.

cântări rusinóse si cu atât'a pompa desfrânata? Ori nu scí câtu de plecata e tenereti'a spre cele rele? pentru-ce deonestezi publice misteriale cele oneste ale casatoriei? cându ar' fi fostu de lipsa cá aceste tóte sè se alunge si fét'a dintru inceputu se invetie verecundi'a, sè se chieime preotii si cu rogatiuni si binecuvântari sè se intarésca concordia casatoritoru, cá astufeliu iubirea mirelui sè se marésca, continenti'a miresei se crésca, si tóte operile vèrtutiloru se între in locuinti'a loru, — sè se depar-te tóte insielatiunile diavolului, si astufeliu uniti fiindu ei, cu ajutoriulu lui Domnedieu se duca o viétia placuta.“¹⁾

In faci'a acestor'a — eschiamo s. Chrysostomu — mai intrebati apoi, cà de unde atât'e adulteria? de unde fornicatiunile si invraşbiri de casatoria?

Astufeliu combate s. Chrysostomu neonestitatea si urîtiunea datineloru ce se observá pre tempulu seu la nunti. — Cu mare folosu se potu acele argumente folosi pâna adi contr'a datineloru cu care se tienu si adi nuntele poporului romanescu, pentru-cà cu adevèratu multe din acele neci de câtu nu se potu concilia neci cu caracterulu vietiei crestinesci, cu atâtu mai puşinu cu sublimitatea misterifului casatoriei.

Se va poté inse objectioná, cà ce desfasiuramu si umblamu dupa teorie, in viétia practica acele datine se aréta juste si óre-si-cumv'a si necesarie, de-óre-ce observarea acelor'a priu indatinare a trecutulu in lege, încátu ar' fi o contumelia contr'a nupturientiloru, — si unu ce nedemnu si de rîsu inaintea lumei, cându nuntila s'ar' celebrá fora atari solemnitati indatinate si ereditate dela mosi, stramosi

Atare scusa si obiectionare potemu intru adevèru nu odata a audî. Dara asiá a fostu acést'a si pre tempulu s. Chrysostomu.

In contr'a unoru atari scuse si objectionari, pre lâng'a alte argumente basate pre impregiararile familiare, relatiuni sociale, locale si pre principiale moralitatèi publice, se póte raspunde prea frumosu, chiar' cu argumentele aduse inainte de càtra s. Chrysostomu, carele spre esemplu asiá dîce :

¹⁾ Hom. 48 in Genes. T. IV. p. 443. Cfr. Hom. 56 in Genes. T. IV. p. 486 seq.

„Tocm'a ace'a e reu, cà se escusa cu datina betrâna, cà immoralitatea o acoperu cu desvinovatîrea nefundata. Pentru-cà déca datin'a ace'a e rea nu e iertatu neci-odata a se observá, decumv'a inse e buna, totu-de-a-un'a sè se observe. Spune-mi — dîce elu — óre buna e fornicatiunea séu rea? dreptu-ce óre concedemu cá se se comita macaru numai odata? Nici-de-cumu. Si pentru-ce? pentru-cà de se comite si numai odata, totu rea remâne.

Si apoi chiar' ace'a e dorerosu cà se escusa cu indatinarea rea, intru carea diavolulu 'si acopere maliti'a s'a. Si cum? Éta asiá. De óre-ce casatori'a e onorata încátu conserva si inmultiesce genulu omenescu si e caus'a la mai multe bunatati, diavolulu celu rentatiosu fiindu petrunsu de dorere, si sciendu cà ace'a este preservativa contra fornicatiunei, a aflatu unu altu modu spre introducerea fornicatiunei, încátu adeca la atari conveniri (de nunți) multe vergure suntu rusínate. Si desi aceste nu se facu totu-de-a-un'a — diavolului i-e destulu cá macaru câte odata se fia.“

„Neci sè se dica /—continuam in altu locu— cà acele persóne, care implinescu atari lucruri necuvenintióse suntu próste si neoneste. — Dara, pentru-cà acele suntu serace, óre nu suntu si ele fetióre, si trebue sè se pórté grigia si de castitatea acelor'a?“ ¹⁾

„Neci ace'a sè se dica, cà atari datini suntu legiuite, si pentru ace'a trebue implinite. Nu, acele (datini) facu cá casatori'a se fia legiuita, ci diu contra déca ace'a se incheia dupa legile cele domnediesci cu onestitate si castitate, si déca este intielegere între cei ce se casatorescu.“ ²⁾

Si intr'adeveru, cà déca numai pentru ace'a trebue sè se faca atari lucruri scârbóse cà e indatinare din betrâni, si numai acest'a e temeulu scusei, atunci si furulu si adulterulu si ori si care altu omu fora-de-lege ar' poté sè se escuse cu datin'a, — dara acést'a nu se póte considerá cá ratiune de escusare, ci mai bine de învinovatîre, de óre-ce nu s'a nevoitu a învinge ace'a datina rea.

„Dara apoi unde se comite pecatulu, acolo nu are locu provocare la datina, pentru-cà déca suntu rele cele ce se

¹⁾ Hom. 12 in I Cor. T. X. p. 105.

²⁾ Hom. 56 in Genes. IV p. 488.

facu, fia datin'a ace'a câtu de vechia, trebuie sè se strice, — de-cumva inse nu suntu rele, atunci desì nu ar' fì datina, acele lucruri bune trebuie introduse.“

Cá se arete S. Chysostomu câtu de inzadarnica si nemeinica este provocarea la datin'a rea antiqua, despre carea se dîce cà ar' fì cá o lege, dîce cà acele datini neoneste neci cà suntu asia vechie. — Acést'a vei cunósce de acolo, de-'ti vei aduce aminte cà in ce modu si-a luatu de socía Isacu pre Ravec'a, si Jacobu pre Rachil'a. In ce modu fura acele muieri introduse in casele miriloru, ne spune S. Scriptura, — se amintesce adeca cà cu acele ocazioni s'au facutu ospetiu mai desfatatu, s'au conchematu neamurile, dara au fostu departate fluierile, cimbulele, jocurile cele desfrânate, si tóte celelalte spurcatiuni ale tîmpului acestui'a.

Aceste tóte suntu bune si frumóse — voru dîce unii, — recunóscemu utilitatea celoru aduse contr'a datineloru inmorale observate la celebrarea nuntiloru, amu si facutu pasi spre sterpirea ori moderarea acelor'a, dara amu afluatu resensu si chiar' aspra infruntare din partea poporului, dîcîndu-ni-se cà voimu se stricâmu datinele stramosiesci, — cà facemu innoiri in lege, — si de multe ori ne potemu espune chiar' la risulu si batjocorirea din partea poporului.

Ce poftesce inse intiepleptiunea si grigi'a pastoralá? óre ace'a cà se se suferé immoralitatea si eserciarea desfrânariloru in poporulu crestinescu, ori dupa poteri sè se sustiena si promovodie mantuirea sufletésca, onórea si bunastarea spirituala si materiala a credintiosiloru? sè se pastredie onórea si castitatea casatoriei?

Cugetamu cà acést'a din urma se numera intre detorintiele principale ale pastorirei. — Pentru-cà ce ajunge a vestí cuvêntulu lui Domnedieu, si pre urm'a acestor'a a indreptá pre poporu la modestia, infrânare, castitate, trezia, cu unu cuvêntu la viétia cuviósa: pre-cându de alta parte lasamu si suferimu fora nice o mustrare a se pliní inaintea ochiloru nostrii atari lucruri necrestinesci, prin ce se vatema chiaru si sêmtiulu moralu, si suntu opuse legiloru celoru mai cardinale ale convenintiei.

In façi'a acestor'a preotulu cá pazitoriulu moralitateri publice are se-si redice cuvêntulu seu, trebuie se aibe in-

aintea s'a cele ce svatuesce S. Chrysostomu că: preotulu „are mai mare lipsa nu de grati'a, ci de folosulu (spirituale) alu poporului, nu de aplaudarea si de laud'a, ci de câscigulu si de intieptiunea.“ Mai bucurosu are sè se lase a audî infruntare si a suferi risulu unor'a, de câtu a lasá nemustrate cele ce aieve suntu de risu si demne de condamnare, mai bine se fia lipsitu de laud'a desiérta lumésca, numai se póta cascigá dobând'a spirituala a poporului seu.

Cu multu mai de risu e ace'a cându se permite cá nuntasii nu numai la locuinti'a mirelui, a miresei, a nana-siului si preste totu a nuntasiloru, de alungulu comunei cu beuturi in mâni intre cântari mai multu desfrânate decâtu morale alarma satulu, sî in multe casuri deja imbetati sosescu la baserica spre a se impartasi de tain'a cununiei. — Ace'a e mai de condamnatu, că mai alesu sub durat'a cultului divin inaintea basericei, nuntasii cânta, jóca, beu, chiuescu si facu câte comedie; — ace'a e lucru rusinosu că dupa plinit'a cununia chiaru in baserica inchina cu beuturi intru sanetatea miriloru, si ce e mai multu, acést'a se face in presenti'a preotului, carele de multe ori se face partasiu la beutura; ace'a e uritu si mai stricatosu déca poporulu credintiosu pre la ospetie prin betia si necumpetu in decursu de 2—3 dile 'si degradéza caracterulu seu crestinescu si de omu, si prin cheltueli fora séma si fora de nice o lipsa se scurtéza in bunastarea materiala, nu numai, ci se baga si in detorie impreunate de multe ori cu ruinare materiala.

Nice se póte dice apodictice, că acele datini acuma si pentru ace'a suntu de a se permite, pentru-câ suntu nationale si servescu spre caracterisarea originei poporului romanescu.

E bine, conservati esenti'a acelei caracteristice, dara schimbati-le in spiritulu legei crestinesci. Cuveninti'a, moralitatea are se invinga in acele datine, stergîndu-se spiritulu demoralisatoriu alu paganetatei. Cununi'a crestineloru are se fia casatori'a dupa Christosu, éra in ace'a diavolulu se nu aiba nice o impartasire.

Se nu se puna pundu principalu numai pre neplacerea ce ar' aretá poporulu façia de mustrarea intrepusa. Pentru-câ déca ar' si fí unii cari la inceputu ar' recalctrá, si nu ar'

bagá in séma svatulu preotiescu, se voru gasí a buna séma si de acei'a cari cu anima buna î-lu voru primí, dela cari apoi cu tîmpu se voru invetiá si altii. — Sênguru preotulu se premérgea cu esemplu bunu aretându la tóte ocaziunile binevenite netrebniçi'a unoru atari datine, mustrându cu iubire, svatuindu cu blândétia si pedepsindu cu dreptate pre cei reutatosi, — pentru-cà in acestu modu a buna séma se va bucurá de fructulu indemnariloru s'ale.

Cum se lasu eu datin'a cea comuna si se fiu incepatoriu la o innoire, — va díce unulu si altulu!

Unor'a cá acestor'a sè se díca ce a dísu S. Chrysostomu poporeniloru sei cá „de voimu se portàmu grigia de mantu-irea nóstra potemu se parasimu datinele cele necrestinesci si a fire incepatori unei datine bune, pentru-cà prin acést'a nu puçina ocaziune dàmu urmasiloru nostrii cá se ne imi-teze, prin ce apoi vomu luá resplat'a acelor ce ei insii voru lucrá. De óre-ce cine a facutu inceputu la unu lucru bunu, acel'a e totu-odata auctorulu acelor'a ce se facu si de-càtra cei urmasi si va primí resplata indoita, atátu pentru cele ce a facutu elu cu cuvenintia, câtu si pentru acele cá pre altii i-au introdusu la imbraçiosierea unei in-tieptiuni mai bune.“¹⁾

„Incepe tu — díce S. Chrysostomu — si te fà aucto-rulu datinei bune, cá se díca urmasii cá dela tene au primitu. Cáci déca cineva va imitá si va urmá ace'a datina (buna) nepotii si stranepotii voru poté se díca càtra cei-ce i-voru întrebá: éta acel'a a introdusu mai antaiu legea cea buna. Pentru-cà de se va face macaru si numai ince-putulu si cale la o datina buna, cu incetulu va imitá unulu pre áltulu, si toti acestia voru serví spre laud'a vóstra. Si veti face cá nu numai concetatiunii vostrii voru imitá innoirea cea buna, ci si cei indepartati i-veti avé de imi-tatori, si preste tóte aceste cu multu mai abundanta corona ve-ti cascigá dela Domnedieu, de óre-ce pentru fric'a si mandatulu lui a-ti parasitu datin'a cea diavolésca.“²⁾

¹⁾ Hom. 56 in Genes. 2. T. IV. pag. 488.

²⁾ Propter fornic. I, 2. T. III. p. 211.

Cum au se fia dara celebrate nuntile credintiosiloru? cu modestia, cu cuvenintia si castitate. Bucuri'a familiaria se fia impreunata cu cumpetare, cu trezia, séu precum dîce S. Chrisostomu, nuntasii se aibe in midiloculu loru siedindu pre Christosu cá si la nunt'a din Can'a Galileiei, ce'a ce se va întemplá decumva vei alungá pre diabolulu, te vei retiené de cântari desfrânate, cuvinte spurcate, pomp'a diavolésca, larm'a si risulu celu necuvenitu, — de vei introduce pre servii lui Christosu, adeca pre preoti.

„In locu sè se ospeteze totu feliulu de venituri si sè se faca espense enorme spre promovarea necumpetarei, mai bine cá afora de cei mai de-aprópe sè se chiami cei seraci, veduve si orfani, de óre-ce rogatiunile si cererile cele bune ale veduveloru si orfaniloru mai mare folosu aducu de-cátu risulu necuvenitu si jocurile, — căce aceste numai o dí tienu, éra rogatiunile suntu neperitórie. Cugeta numai ce lucru pretiosu este ace'a cá cu atâte bine-cuventári se între mirés'a in cas'a mirelui. Cu câtu suntu aceste mai pretióse de-cátu ori si ce canuni, — precându datin'a de adi e o nebulia de totu mare.“¹⁾

J. Borosiu.

Din istori'a despartîrei basericeii orientali de cea apuséna.

(Urmare.)

b) *Têmpulu arianismului.*

Precându se incercá aplanarea turburariloru donatiste, pre atunci se nascù o turburare mai mare. Caus'a a fostu unu eresu si auctorulu lui a fostu Ariu, barbatu cultu si talentatu, precautu in portare si capace de a atrage pre ómeni prin lingusiri. Primitu in clerulu din Alexandri'a, a fostu inaintatu la trépt'a de diaconu si dupa ace'a de preotu (313). Dupa mórtea episcopulu Achile sperá a fi episcopu, inse se alese órecare Alexandru. Cu acel'a vení Ariu in disputa despre natur'a cuvêntulu (*2070s*). Cine a datu ansa si facu-

¹⁾ Propt. fornic. I. 2, 3 l. c., — Cfr. Hom. 20 in Ephes. 7 T. XI p. 145.

tu-s'a cu scopu séu numai din intemplare nu se pôte constată hotarîtu. Doctrin'a lui Ariu in nucleu a fostu cá Isusu Christosu a fostu numai omu inse Domnedieu l'a adoptatu de fiu si prin acést'a din gratia a devenitu D.-dieu. Alesandru a combatutu doctrin'a eretica alui Ariu. De aici s'au facutu doue partide — un'a catolica si alt'a ariana.

Éra la a. 324 cându venise Constantinu din resbelulu in contr'a lui Liciniu la Nicomedi'a, spre marea durere a inimei s'ale audî despre desbinarea din Egiptu, — pasî cá midilocitoriu, tramise pre episcopulu Ilosiu din Cordoba cu o scrisóre catra ambe partidele, prin care le provóca la unire.

Elu priviá tóta afacerea cá o cérta neinsemnata, inse lucrulu erá cu multu mai mare, de cátu se se póta aplaná prin o nota diplomatica

Pentru statorirea têmpului de serbare a pasciloru cátu si pentru complanarea acestei certe, s'a decisu Constantinu a convocá unu sinodu universalu — primul sinodu de acést'a categorie. Sinodulu s'a deschisu la Nicea in Bitini'a in vér'a anului 325. De fačia au fostu 300 dupa altii 318 episcopi. Dintre partisanii lui Ariu mai insemnati au fostu episcopii: Eusebiu din Nicomedi'a, dupa care s'au numitu arianii si Eusebiani, Maris din Chalcedon, Theognis din Nicea, Secundus din Ptolemaid'a, Theonas din Marmanc'a.

Sinodulu a condemnatu invetiatur'a eretica alui Ariu si a esplicatu mai pre largu articululu credintiei despre fiulu dîcîndu-se cumcá fiulu e de o fiantia cu tatalu (*ὁμοούσιος* — consubstantialis) adeca Domnedieu adevveratu cá si tatalu. Eusebiu din Nicomedi'a, — desî contrariu, — a subscrisu decisiunile, cá se nu fie esilatu. Secundus si Theonas, cari au pasítu pre fačia pentru invetiatur'a lui Ariu au fostu depusi si impreuna cu elu esilati in Iliri'a.

Dupa trei luni au fostu depusi si esilati si Eusebiu cu Theognis, pentru cá au agítatu in favórea arianiloru.

Simbolulu credintiei dupa cum s'a statoritu in sinodu se numesce simbolulu nicénu si suna ast'felu: Credemu intr'unu D.-dieu tatalu atotupoterniculu, facatoriulu tuturor vedintelor si nevedintelor. Si intru unulu Domnu Isusu Christosu fiulu lui D.-dieu unulu nascutu din tatalu, adeca din substanti'a tatalui, Domnedieu din Domnedieu,

lumina din lumina, Domnedieu adevratu din Domnedieu adevratu, nascutu nu facutu. de-o fiintia cu tatalu prin care tóte s'au facutu in ceriu si pre pamentu. Care pentru noi ómenii si pentru a nóstra mantuire a descinsu si s'a intrupatu si s'a facutu omu si a patimitu si a trei'a dî a inviatu si s'a suitu la ceriuri, de unde va vení se judece pre cei víi si pre cei morti. Si'ntru Spiritulu santu.¹⁾ Dupa acést'a urméza anatemisarea acelor'a, cari profeséza invetiaturele lui Ariu.

Zelulu celu mare alui Constantinu pentru ortodoxia s'a moiatu inse, dupa cum se díce la influinti'a sororei s'ale Constanti'a si a unui preotu arianu. Dupa esiliu de trei ani Ariu, Eusebiu si Theognis s'au re'torsu. Celu de antâiu a insielatu pre imperatulu cu o formula de credintia la parere ortodoxa in care inse cuventulu *δουόβιος* la incungiuratu. Eusebiu si Theognis si-au recapetatu episcopiile.

Pâna cându a traitu Constantinu totusiu n'au cutezatu a atacá directu decisiunile sinodului nicenu, inse si-au indreptatu atacurile contr'a capiloru basericeii catolice. Mai antâiu caditura victima Eustatiu episcopulu din Antiochia, episcopulu din Gaz'a Askopas si Eutropiu din Andrianopolu. Dupa ace'a vení rëndulu la Atanasiu, pétr'a de care aveá se se frânga arianismulu.

Dênsulu a insoçitu pre episc. Alexandru din Alexandri'a la sinodulu din Nicea, si dupa mórtea lui a urmatu in scaunulu episcopescu — 328. La trei ani dupa inaltierea s'a la demnitatea de episcopu, a fostu chematu la curte, cá se se justifice pentru ca a primitu episcopi'a asia têneru. Imperatulu l'a tractatu cu tóta cuviinti'a. Inse curundu cadiù in disgratia, pentru-cá n'a voitu a primi pre Ariu in comuniunea basericeii s'ale, nici chiar' la provocarea imperatului. Escusându-se Alexandru, cá nu póte primí pre Ariu in comuniunea basericésca i-a scrisu imperatulu: „Tu cunosci dorinti'a mea de a primí pre toti, câtu ceru comuniunea basericésca. De vei face cea mai mica greutate voiu lasá servitoriloru mei de locu se te depuna si se te alunge din cetate.“ Inimicii au cáscigatu acum terenu. Remanêndu

¹⁾ Cf. Wouters, Comp. historiae ecclesiasticae pag. 184 si 185.

Alesandru statornicu pre lângă propusulu seu, imperatulu i-a impusu se se justifice inaintea unui sinodu convocatulă la Cesarea in 334. Atanasiu a dechiaratu sinodulu de partialu, inse imperatulu i-a impusu se se infaciosieze inaintea sinodului in Tyru (335). — Aici s'au nascocitu mai multe crime, cu cari a fostu acusatul. Atanasiu a mersu la Constantinopolu si s'a plânsu in persóna la imperatulu; sinodulu inse l'a depusu si i-a interdîsu a se re'ntórce in Alesandri'a. Membrii adunarii din Tyru au mersu in Jerusalimu cá se consacreze baseric'a edificata de Constantin. Cu acést'a ocaziune s'a primitu Ariu in comuniunea basericéscă. In urm'a plânsórei lui Athanasiu imperatulu a provocatu pre membrii pseudo-sinodului din Tyru se se justifice. Dênsii lângă punctele de acuzare de mai inainte, au adausu inca si ace'a cumu-cà Athanasiu a amenintiatu cá va impededă transportulu de bucate dela Alexandri'a la Constantinopolu.¹⁾ Pre Athanasiu nu l'a inspaimentatu nemica. Cu imperatulu a vorbitu asia de liberu încâtu acest'a nu a potutu suferi limbagiulu lui (si clă) intreruptu emai lde amulte ori. Athanasiu a inchiatu cu cuvintele: „Imperate! D.-dieu va judecă intre mine si intre tine.“ Elu a fostu esilatu in Augusta Treviriloru. Aici l'a primitu episcopulu Maximu, — cu tóta oprirea lui Constantin, — nu cá pre unu exilatu ci cá pre unu amicu si óspe. Aici avemu un'a din primele cause a anthipathiei occidentaliloru catra orientali, de óre-ce occidentalii priviáu in Athanasiu pre martirulu ortodoxiei.²⁾

Intru ace'a a judecatu D.-dieu intre imperatulu si Athanasiu, pentru-cà dupa exilarea acestuia Ariu a mersu la Alexandri'a unde poporulu l'a primitu reu si erá sè se revolteze. De aici s'a dusu la Constantinopolu. In o convorbire avuta, cu imperatulu l'a intrebatu pre Ariu: „Potu-me increde? Esti n adevèru in credenti'a ortodoxa?“ Ariu i-a aretatu simbolulu seu formúl'a de credintia de mai inainte. Imperatulu a privitu simbolulu si apoi a intrebatu: „N'ai altu eresu? Poti jurá pre ace'a?“ Ariu a juratu.

La influinti'a lui Eusebiu imperatulu a impusu acuma episcopului Alexandru se-lu introduca cu pompa in baserica.

¹⁾ Ritter l. c. pag. 188.

²⁾ Pichler l. c. pag. 66.

Episcopulu s'a rogatu lui D.-diu se delature triumfulu ereticului seap se-lu chiamo din acésta viétia. Domnedieu a audítu rogatiunea episcopului. — In dominec'a, cându erá sè se faca introducerea mergêndu pre cale a moritu Ariu repentinu.

Cu mórtea lui Ariu n'au incetatu certele religióse. — Poft'a de dispute religióse inca a crescutu.

Nu multu dupa Ariu mori si Alexandru. Acum se formara dóue partide: un'a a catoliciloru, cari voiáu se redice in scaunulu episcopescu pre Paulu, alt'a a arianiloru, cari cráu pre lînga Macedoniú, barbatu betrânu si espertu, inse aperatoriu mare a arianismului. Paulu a fostu consacratu in baseric'a Irenei, inse imperatulu n'a fostu multiamitu cu inaltíarea lui la gradulu de episcopu. La influinti'a arianiloru a fostu exilatu, scaunulu episcopescu inse remase de-ocamdata vacantu.

In 12 Maiu 337 mori si imperatulu Constantinu la Nicomedi'a Pre patulu mortiei primí botezulu pre care l'a amânatu pâna acumu, de óre-ce avuse de cugetu a merge in Palestin'a si a se botezá in riulu Jordanu. Botezatoriulu a fostu episcopulu arianu Eusebiu din Nicomedi'a.

Baseric'a orientala l'a pusu in numerulu sântiloru.

Senatulu pagânu a Romei l'a numeratu intre diei ¹⁾ Serbatórea lui in baseric'a orientala se serbéza in 21 Maiu (2 Juniu st. n.). Neogrecii 'lu numescu: ἡ σοφία (asemenea apostoliloru).
(Va urmá.)

Virtutea.

Asia trecu tóte si se ducu
Cum omulu nici gândesce,
Pre câmpuri florile disparu,
Si érb'a vescediesce

Si stelele din ceriuri cadu
Ba chíar' si omulu móre,
»Virtutea« singura-a remasu
In veci nemoritóre.

Georgiu Simu.

¹⁾ Pichler l. c. p. 49.

PREDICA LA INMORMENTAREA UNUI PRUNCU MICU.

— *Se fimu nevinovati si sinceri cá pruncii.* —

„Adeveru dîcu vóine, de nu ve
ve-ti întórce si se fiti cá pruncii,
nu ve-ti intrá intru imperati'a ce-
riuriloru.“ Math. XVIII, 3.

Intristare si dorere! Aceste suntu partea cea mai mare a vietiei parintiloru pre pamentu. Se intristéza pentru sustinerea filoru sei, pre carii î-i iubescu cá pre lumin'a ochiloru sei; se intristéza déca vedu cá necasurile lumei nu î-i lasa cá se-i provéda pre acesti'a precumu ar' dorí anim'a loru buna parintiésca; se intristéza déca vedu, cà unulu séu altulu dintr'énsii ajunge la morbu si doreri. Totu suspinulu pruncului iubitu este o sfasîa trasa prin anim'a iubitória a parintelui seu, si tóta dorerea si vaiulu pruncului micutiu trece cá o sulitia ascutîta prin anim'a bietului parinte, lasându in urm'a s'a rane adênci . . . doreróse! . . .

Si cându vedu parintii, cà resuflarea pruncutiului cuprinsu de doreri incepe a se rari, cându vedu, cà acuma numai unu suspinu séu dóue mai suntu intru ace'a anima micutia si iubita a pruncutiului loru si apoi va tacé ace'a animióra pentru totu-de-a-un'a se va vescedî cá o florica gingasia in sênulu rece alu mormentului, — oh atunci! cene va mai poté descrie, cene ar' poté spune cu cuventulu dorerile amare ce sfasîe anim'a bietiloru parinti?

Mórtea neinduratória a lovitu si in cas'a acést'a si rapindu pre unu micutiu a lasatu intristare adenca in anim'a acestoru doi parinti!

Dar' nu ve intristati voi parinti iubitori, càci pruncutiulu vostru e mai fericitu in ór'a acést'a, decâtu cum erá in braçiele vóstre binefacutórie, càci elu acum'a e in braçiele lui Domnedieu, si apoi, cene óre póte dá asiá fericire iubitoru sei cá Parintele cerescu? Acolo nu este necasu nici suferintia; acolo nu este plânsu nici suspine, — nu este mórte, nici dorere, nici amaratiune, ci o fericire dulce neintrerupta, cá-si-care, precum dîce s. Pavelu Apostolulu: „ochi de omu n'au vediatu, urechi de omu n'au auditu si la anim'a omului n'au strabatutu, cele ce au gatitu D.-dieu alesîloru sei!“

Cumcà sufletulu nevinovatu alu pruncutiului acestui'a a ajunsu in raiu la fericire nespusa, despre acést'a ne incredintiéza chiar' Mântuitoriulu lumei — Isusu, in mai multe locuri ale s. scripture, Asiá la s. Luc'a evangelist (XII. 32) dîce cãtra prunci: „Nu te teme turma mica, cã bine a voíitu Tatalu vostru se deie voue imperati'a!“ Si cuventele lui Isusu cu cari incepù cuventarea mea de astadi: „Adeveru dîcu voue, de nu ve ve-ti întórce si fiti cá pruncii, nu ve-ti intrá intru imperati'a ceriului“ — ce óre dîcu ele altcev'a decãtu, cã pruncii mergu in raiu la fericire?! Ma, aceste cuvinte ne spunu apriatu, cã de nu vomu fi cá pruncii, nu potemu intrá intru imperati'a lui Domnedieu!

Si óre cum se fimu cá pruncii?

Cu o alta ocasiune v'am aretatu Tr. asc.! cã trebuie se fimu cu credintia, cu sperare si iubire cãtra Parintele nostru cerescu, asiá precumu suntu pruncii cãtra parintii sei.

Acum'a vomu luá alte dóue insusîri ale prunciloru si vomu dîce:

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Trebue se fimu nevinovati cá pruncii, déca voímu a intrá intru imperati'a lui Domnedieu!

Cine nu ar' voi se între intru imperati'a lui D.-dieu? Cine nu ar' voi, cá dupa atâtea necasuri si suferintie, dupa atâtea lupte grele cari ne intimpina si lovescu dorerosu in viétia fãra cá se vedemu resplatite, baremi cãtusi de puçinu ostenelele nóstre — cine n'ar' voi dîcu — se ajunga odata si la repausu si la fericire statornica? Si fericire statornica pre pamentu in daru vei cercá, cã nu o vei afá. Cã „lumea trece si poft'a ei — dîce s. Scriptura — éra celu ce face voi'a lui Domnedieu remãne in eternu!“¹⁾ Numai acolo susu la D. dieu, numai acolo este fericire adeverata si statornica.

Dar' la câscigarea acelei'a fericire ne trebuie nevinovatia, si inca cá si a prunciloru, dupa dîs'a Mantuitoriului.

Pruncii suntu nevinovati. Sufletulu loru inca nu este vesceditu de bórea intunecósa a pecatului, ci stralucesce in splendórea s'a originala, precumu a stralucitu atunci cându s'a ruptu din ins'a-si fienti'a Domnedieésca. Pecatulu originalu

¹⁾ Joanu II, 17.

s'a stersu prin ap'a botezului si alte pecate ce inca n'au făcutu.'

Oh, dreptate! Oh, nevinovatia! Oh, sântienia a sufletului prunciloru!

Se vedemu Tr. asc.! încātu sémena sufletulu nostru cu alu prunciloru? Se vedemu, că avemu óre dreptu la imperati'a cerésca?

Sufletulu nostru inca a fostu nevinovatu si santu odinóra, si anume dupa primirea botezului, a fostu nevinovatu, dreptu si santu. Si unde este óre nevinovati'a, dreptatea si sautieni'a sufletului nostru de atunci?

Au sboratu!... s'au dusu!... s'au vesceditu cá floricelele lovite de bruma.

Déca amu trecutu prin vrêst'a frumósá, vrêst'a de auru a copilariei, lumea indata ne-a rapitu intre valurile s'ale intre pecatele si foradelegile s'ale. Cá o apa mare furibunda, carea lasându-si alvi'a s'a si trecându preste tiermuri rapesce cu sene case, arbori si ómeni ducându-i cătra nimicire: ast'feliu ne rapesce pre noi lumea intre valurile s'ale intunecóse — intre poftele, desmierdatiunile si dulcetile ei insielatórie si pline de veninu, cu unu cuvêntu: intre pecatele ei multe si grele.

Noi póte că innotámu in ea din tóte poterile, póte că innotámu in contr'a valuriloru ei, — a pofteloru, desmierdatiuniloru si pecatelor, dar' aceste valuri suntu poternice si ne rapescu cu sine, ne iáu giuru impregiuru, ne intorc si ne invêtescu sufletulu nostru debilitatu, cá nisce vêrtege adênci si infioratórie si póte că acum'a e aprópe de innecatu, déca nu 'i va vení o mâna de ajutoriu, o mâna cerésca.

Pentru ace'a ne admoniaza s. Scriptura dícându: „Nu iubiti lumea, nici cele diu lume; de inbesce cinev'a lumea, nu este dragostea Tatalui intru dênsulu. Pentru-cà totu ce este in lume poft'a trupului este si poft'a ochiloru si truff'a vietiei.“¹⁾

Éca dara Tr. Asc! pentru-ce póte lumea se ne rapésca cu sene atátu de usioru?! Pentru-cà totu ce este in ea, este placutu sêmtiuriloru nóstre trupesci.

1) Joanu II 15.

Dara pentru sufletulu nostru tóte bunurile si dulcetiële ei — déca nu vomu grigi — suntu pline de veninu si aducátórie de mórte. Si sufletulu nostru este rapitu acum'a intre aceste, cá si intre nisce valuri intunecóse si e aprópe de innecare — de perire.

Asiá este!

Séu se aruncámu o privire asupr'a vietiei nóstre morale, si se vedemn, câta nevinovatía vomu vedé acolo? Se vedemu încátu sémena sufletulu nostru cu a prunciloru? Se vedemu, câtu dreptu avemu noi la imperati'a cerésca?

Oh! este cev'a tristu, cev'a dorerosu acésta privire!

Nu vedemu noi acolo decátu pecate si foradelegi nenumerate. Ura, pizma vičenja, insielatiune, faciarnici'a, aplecare spre poftelē trupului, lene càtra cele sante, càtra cercetarea s. biserice, càtra ascultarea invetiatureloru sante, càtra postu, càtra rogatiuni, càtra elemosina, cu unu cumentu: aplecare spre totu ce e reu si peccatosu, — si lene in totu ce e bunu si salutaru! Séu: „cene se póte laudá, cá are ânima curata?“ — ~~„Cintreba in s. Scriptura“~~ — „cene va cutezá a díce, cá este curatu de pecate? Toti s'au abatutu, impreuna netrebnici s'au facutu, nu este celu ce face bunatate, nu este pâna la unulu!“¹⁾

Si óre ce va fi sórtea nóstra venitória, cá neci unu peccatosu intru imperati'a lui D.-diu nu póte întrá?

Déca vomu morí ce va fi apoi?

Acést'a e o mare intrebare Tr. Asc.! Cea mai mare intrebare, intrebarea intrebabiloru. Precumu acelu capu de familia care nu se ingrigiesce la tempulu seu de nutrementu necesariu pentru famili'a s'a spre iérna, nu póte se ajunga la bine nici elu nici famili'a s'a, ci numai la miseria, nefericire si amaratiune: ast'felu moritoriulu, care nu se ingrigiesce in viétia despre sufletulu seu, nu póte se ajunga la fericire, ci numai la reu si la amaratiune. Trebue dara se ne ingrigimu inainte de tempu despre sufletulu nostru. Ce va fi dara apoi dupa-ce vomu morí? . . .

Unu barbatu cu fric'a lui D.-diu si santu petreceá odinióra intru o cetate unde erá universitate (scóla mai in-

²⁾ Pild. Sol. XX, 9 Ps. XIII. 3.

nalta). Intr'o dî vení la dênsulu unu teneru pre care 'lu cunosceá mai de multu si plenu de bucurie î-i spusè, cà acumu i-s'a implinitu dorulu fierbiute de póte studiá drep-turile, — cum a alesu elu spre acestu scopu universitatea de acolo, si cum nu va se crutie nici truda, nici ostenele, spre a poté terminá studiele câtu mai curêndu si mai bine.

Santulu barbatu ascultà cu multa pacientia si amica-bilitate pre tenerulu care î-i povestiá cu elocintia lata si vaga a junetiei. Candu gatà junele dîse: „Dêca vei fi terminatu studiele, ce se va iutemplá apoi?“ „Apoi, voiú câs-cigá pèlari'a de doctoru,“ — dîse junele. „Si-apoi?“ întrebà éra santulu. „Si-apoi“ — dîse junele: „voiú portá procese multe si încâlcite; voiú atrage atentiunea publica asupr'a mea prin elocintia, zelu, eruditiune si agerime de minte si asiá me voiú face omu vestitu.“ „Si-apoi?“ — întrebà mai departe santulu. „Si-apoi — continuà junele — si-apoi la tóta intemplantia 'mi-voru concrede vre-unu oficiu publicu onora-bile si voiú se ajungu la bani si avere“. „Si-apoi?“ — întrebà santulu éra. „Si-apoi — reluà tenerulu cuventulu, — apoi voiú duce in denaitate sî avatia o viétia onorata si onesta si cu linisce voiú poté aseptá o betrânetia voiósa.“ „Si-apoi?“ — întrebà éra santulu. „Si-apoi, — apoi . . . apoi . . . voiú morí!“ Santulu atunci 'si inaltia vócea si întrebà mai departe: — „Si-apoi?“ — Inse junele nu respunse la acést'a. Cu capulu plecatu mersè mai departe; — cá fulgerulu 'i trecù prin sufletu unu cugetu nou. — — „Si-apoi?“ In scurtu dupa ace'a pasî in cinulu preotiescu si dusè o viétia pía.

Acést'a întrebare ne stà si nóue inainte in tóte dílele Tr. Asc.! Cà ce va fi apoi; dupa ce vomu trece preste hotarele acestei vieti fiendu incarcati de atâtea pecate si foradelegi, — ce va fi apoi ni o spune s. Scriptura carea nu mintiesce, ne spune cà: „calea pecatosiloru este netedíta cu petrii si la sfêrsítulu ei gróp'a iadului.“¹⁾

Éca Tr. Asc! ne-amu apucatu se asemênamu viéti'a nóstra cu a prunciloru si unde amu ajunsu?! Cu câtu amu voiútu se o asemênamu mai multu ce atât'a divergéza ace'a mai multu.

¹⁾ Is. Sir. XXI 11.

Viéti'a prunciloru e nevinovata si santa: a nóstra in-
tunecata de totu soiulu de pecate si foradelegi.

Capetulu vietiei prunciloru este raiulu: ér' capetulu
vietiei nóstre este unu periclu infioratoriu, déca nu vomu
grigí cu scumpetate de sufletele nóstre. Pentru ace'a ne ad-
moniaza Rescumperatoriulu lumei dîcîndu: „adeveru dîcu
vóue, cà de nu ve ve-ti întórce si se fiti cá pruncii intru
imperatî'a lui Domnedieu nu ve-ti intrá!“

Nu avemu alta cale decâtu calea penitentiei, cu anima
infrânta si lacrimi de penitentia se ne nisumu dara a
spalá pecatele nóstre in scaunulu confesionalu, marturi-
sindu-ne sinceru tóte pecatele nóstre, — facîndu destulu
pentru dênsele si indreptându-ne viéti'a nóstra. Cu atâtu
mai vértosu, cà nu scimu, cà óre astadi séu mâne ne
va bate si ór'a nóstra cea din urma. „Dóue-sprediece óre
suntu intr'o dî, si intre aceste 12 óre nu este nici un'a
in care nu amu poté morí.“

Vedeti acestu pruncu micutiú, câta sperantia poteá elu se
aiba la o viétia lunga? Si éca se vescediesce cá o flóre! . . .

BCU Cluj / Central University Library Cluj

II.

Trebue se fimu sinceri cá pruncii, déca voimu a ajunge
la fericire, si a intrá intru imperatî'a lui D.-dieu. Since-
ritate Tr. A! se numesce ace'a însusire frumósa a animei,
prin carea omulu, nici cându nu vorbesce altu-cum cu gur'a,
decâtu cum sêntiesce cu anim'a. Séu cu alte cuvinte,
sinceru se numesce acel'a, care nu este faciarnicu.

Pruncii suntu dela natura sinceri. Sêntiementele animei
loru le poti cetí depre buzele loru, depre faci'a loru inocenta.
Déca anim'a pruncului se sêntiesce bine si fericita, elu
indata ride, bate in palme, jóca, séu face alte semne de
bucuria. Ér' din contra, déca câtu de mica intristare atinge
anim'a lui, lacramile si plâusulu indata suntu de faci'a.

In prunci faciarnicia nu este, anim'a si faci'a loru
un'a si ace'a-si aréta.

Dar' nu asia, oh! nu asia sta lucrulu la cei mari.
Intre acestia in locu de sinceritate, s'a incubatu faciarnicia.
Alt'a li simtiesce anim'a si alt'a li vorbesce limb'a in cele
mai multe ronduri. Oh, si urita patima, uritu pecatu mai

este faciarnici'a in lume, si multe rele a adusu faciarnici'a intre omeni!

Faciarnici'a este o insusîre diabolésca. Prin faciarnicia, omulu desbraca chipulu de omu depre sene si se imbraca in chipulu diavolului. Căci diavolulu prin faciarnicia a insielatu pre protoparentii nostrii se manânce din pomulu celu opritu si se aduca atât'a nefericire pre pamentu. Jud'a, cându erá se comita pecatulu infioratoriu, se venda pre invetiatoriulu seu, pre Isusu, n'a potutu comite acestu pecatu in chipu de omu, ci a trebuitu se imbrace chipulu diavolului — faciarnici'a, si cu sarutare faciarnica vendù pre benefacutoriulu seu Isusu.

Oh, si câtu de latîta este faciarnici'a intre omeni in dîlele nóstre! Cugeti că omenii anume o au invetiatu la scóla acést'a insusîre diabolésca, atátu de bine sciu vorbí alt'a nu ace'a ce le dictéza anim'a. Cugeti că faci'a obrazului anume e data pentru ace'a, că se acopere sêmtimele animei.

Dar' „vai voue faciarniciloru“ — dîce Isusu la Sântulu Matheiu Evangelistulu — „că ve asemenati mormenteloru celoru spoite, cari din afara se aréta frumóse, éra din lountru suntu pline de ósale mortîloru si de tóta putrediunea . . . sierpi, pui de vipera, cum ve-ti scapá de judecat'a Ghehenei? !“¹⁾

Faciarnici'a petrece Tr. Asc. pre bietulu o nu chiar' si pâna la scaunulu confesionale, — si acolo 'si faciariesce elu pecatele, — pentru-că asia voiesce diavolulu — maestrulu si invetiatoriulu faciarnicieii, — pentru-că numai asia póte elu mîncá fericirea sufleteloru nóstre.

Pedéps'a crâncena firesce că nu o voru incungiurá faciarnicieii. Pre Jud'a 'lu duse faciarnici'a la spendiuratória, si apoi sufletulu lui in matc'a focului de veci. Pre Anani'a si Samfir'a pentru-că au voitu se faciarnicésca o parte din banii capetati pentru mosi'a venduta, voira se faciariesca si se nu spuna tóta sum'a lui Petru Apostolulu, î-i pedepsí D.-dieu cu mórte grabnica in momentulu acel'a, spre spaim'a si infiorarea Apostoliloru si a multîme Pre Cainu, pentru-că

¹⁾ Math. XXIII 27, 33.

voí a faciari inaintea lui D.-dieu mórtea fratelui seu Avelu î-lu facú D.-dieu fugariu pre pamentu. Éra Isusu dîce, cà foculu nestinsu alu Ghehenei va fi resplat'a infioratória a faciarniciloru.

Se aruncâmu o privire Tr. Asc. asupr'a animei nóstre, si de amu vedé acolo numai cea mai mica umbra de faciarnicia, se o rumpemu cá pre o buruiana veninósa. Se plântâmu acolo sinceritatea prunciloru nevinovati, càci Isusu dîce: „Adeveru dîcu vóne, de nu ve ve-ti întórce si se fiti cá pruncii, nu ve-ti intrá intru imperatí'a lui D.-dieu.“

Éra Tu Domnedieule, ajutâ-ni, se fimu nevinovati si sinceri cá pruncii, si ne ajuta se potemu ajunge acolo unde este sufletulu acestui pruncitiu pre care l'ai luatú la Tine. Aminu.

Vasiliu Criste.

Consideratiuni asupr'a predicamentului besericescu.

(Urmare.)

Nu voimu se acusâmu pre poporulu nostru de pecatulu lenei, cí voimu se aretâmu numai relele ce decurgu din lips'a lui de cultura in daun'a muncii. Poporulu nostru este in partea cea mai mare agricultoriu. Agricultur'a bucovinéna dreptu cà s'a imbunatatitu multu, de-cându Bucovin'a se afla sub imperiulu Austriei.¹⁾ dara inca e multu de facutu pâna se se póta numí imbucuratória. Ajunga inse agricultur'a nóstra la cea mai mare infflorire, intréca ea in privinti'a sistemelorú tierile cele mai inainte, pâna ce poporulu nostru va remané numai agricultoriu, elu nici odata nu va prosperá. Puçin'a lui industria domestica incede a fí inabusita, éra despre comerçiu si meseríi elu nu are nici ideia. Pre lînga acést'a considerându inca cà poporulu nostru, — cu tóte sfaturile si indemnarile pastoriloru sei sufl., — tiéne mortísiu la serbarea multorú díle preste anu, ce n'ar' trebui se le serbeze, ne convingemu cà lips'a lui de cultura î-lu împiedeca si la aplecarea poteriloru la munca in tóte ramurile ei si-i amenintia esistinti'a.

¹⁾ Vedi opulu lui P. S. Aurelianu, Bucovin'a.

Totu lips'a de cultura e caus'a cã poporul nostru pierde din dî in dî totu mai multu averea s'a, instrainãndu mai alesu pamêntûrile la cei ce sciu se se folosésca de ne-sciunt'i'a lui. Reulu acest'a e de totu mare si noi toti 'lu cunóschemu.¹⁾

Bet'i'a e patim'a cea mai uriciósã si mai funesta in tóte consecintiele ei. Ea distraza corpulu si ucide treptatu su fletulu; ea î-lu lipsesce pre omu de tóte vêrtutîle si de tóta demnitatea. Ea maresce numerulu criminaliloru, osênditîloru, cersîtoriloru, proletariloru si altoru reu-facutori. Ea produce si cea mai infricosiatã bóla — nebuni'a alcoolica, — care este una dintre cele mai grozave. „Billadeau citéza unu casu, cându unu tata intr'unu accesu de delirium tremens

¹⁾ Imprumuturile de banii ce le-au facutu bucovinenii inainte cu vre-o diece ani dela banc'a de creditu d'n Galiti'a, au fostu unu adeveratu flagelu pentru omenii nostrii. Éta ce scrie in privinti'a acést'a scump'a foia bucovinéna „Steluti'a“ in Nr. 9, an. 1884, pag. 69: „Cã se sciti anume, cã multi, fôrte multi ómeni de-ai nostri si-au ruptu in adeveru capulu cu banc'a din Galiti'a. luati bene sém'a ce ve spunu: Noi avemu unu boieriu cu numele Jancu Zot'a; elu-i boieriu între boieri. D.-dieu i-a datu o anima fôrte buna si unde póte le sare in ajutoriu celoru saraci si nenorociti. Boieriulu Jancu Zot'a a vediutu si elu nenorocirea ce dà preste Bucovin'a si pre capulu omeniloru nostri cu banc'a din Galiti'a. Elu a vediutu cum vinde banc'a gospodariile ómeniloru pre unu capu si intr'o nimica: a vediutu cum le cumpara ea singura la licitatie si-i face pre ómeni cu totulu de nimica. Grozava i-a fostu durerea boierului Jancu Zot'a, cându le-a vediutu tóte acestea. De ace'a multa vreme si-a batutu elu capulu, ce ar' poté face, cã macaru se slabésca, déca nu-i cu potintia se inceteze nenorocirea de pre capulu ómeniloru. In sfêrsitu i-a venitu unu gãndu fôrte bunu: Elu a scootitu asia: amu se mergu la diet'a tierii, cã se cerce ea, pentru-cã are mare potere, cum sta tréb'a cu gospodarii nostri la banc'a ace'a si ce s'aru poté face, cã omenii se nu saracésca cu totulu din pricin'a ei. -- Diet'a se vedeti, l'a ascultatu pre boieriulu Jancu Zot'a si a pusu o comisia mare cã se cerce tréb'a cu ban'a. Comisi'a a si cercatu si ce a gasitu? A gasitu cã nu mai puçinu decãtu 5.530 de gospodari din tierisiór'a nóstrã, pre-cãtu e de mica, suntu indetoriti la banc'a galitiana cu straşniça suma de unu milionu dóue sute de mii fl. -- Pân' intr'o vreme numai in mân'a bançei acelei'a au trecutu prin licitatie 82 gospodarii pentru sum'a 43.025 fl. 19 cr. Dara de atunci pâna adi câte voru mai fi trecutu atãtu in mân'a ei cãtu si a altoru ómei streini, numai D.-dieu unulu mai póte sef.“

fugí pre strada cu unu copilasíu de 18 luni tiênându-lu de pecióre si in fug'a nebuna 'lu loviá cu capulu de pietre.¹⁾ Dara consecinti'a cea mai grava a betfiei este transmiterea ei ereditara cá bóla si infirmitate. Dr. Lippiel a affatu din 79 copii de betívi numai 14 sanetosi.²⁾ — Vrednicu de citatu este si urmatoriulu esemплу despre pustiirile inspaiméntatóre, ce le-a facutu betí'a in Americ'a: Dupa Everett — dela 1860—1870 — adeca in decursu de diece ani alcoolulu a ucisu 800.000 de esistentie, a lasatu 100.000 copii saraci, a tramisu in aresturi si penitenciare celu puçinu 150 000, a inebunitu 1000 de persóne, a produsu celu puçinu 1500 de asasinate, a determinatu 2000 de sinucideri, a incendiatu si distrusu prin violentia obiecte in valóre de 50.000.000 franci, a facutu 200.000 veduve si 1.000.000 orfani.³⁾

Spre nenorocire patim'a betfiei e inradacinata si in poporulu nostru. Cârcimele suntu si la noi scólele demoralisatiunei si ale tuturoru vicielorú; ele suntu iadulu ce inghitu averile poporului, pânea de tóta dílele, cari prepara réza riuri de lacrimi pentru multe veduve, pentru multi orfani si alti nenorociti. Ocasíunile la cari rachiulu î-si aréta mai cu séma efectulu seu pustiitoriu, suntu la noi nuntíle si chramurile. Chramurile tiénu de regula trei díle, éra nuntíle si câte-o septemána. — Detoriile contractate pre rachiu cu ocasiunea nuntíloru sí chramuriloru se platescu cu anii, dara de multe ori ele nu se potú platí, si atunci urmédia pâri si procese, cari au resultatu licitarea si vinderea averii detorniciloru. Se nu ni-se díca cá legea impe-ratésca contr'a betfiei, votata anume pentru Galiti'a si Bucovin'a, opresce contractarea detoriiloru pre rachiu, si cá prin urmare aceste detorii nu se potú esecutá pre calea tribunaleloru. Esemplele, cá cârcimarii scíu se-si puna man'a la adapostu nu ne lipsescu. Chramurile sí nuntíle suntu asia-dara pentru poporulu nostru unu flagelu, carele ingrópa buna-starea si fericirea a sute si sute de familii. (Va urmá.)

¹⁾ Maternologi'a de dr. S. C. Dragescu, pag. 178. Constanti'a, 1880. ²⁾ Din o predica a mea tiénuta in Toporoutiu. Isvorulu, de unde am scosu acestu casu, nu l'am potutu aflá.

³⁾ Maternologia, op. cit. pag. 179.

V A R I E T A T I.

Noua baserica romanésca in Gherla. Precum amu insemnatu la tempulu seu, Romanii gr. cat. din Gherl'a au cumperatu unu terenu aprópe de piatia pentru de-a-si zidi pre acel'a un'a baserica frumósa, dupa-ce vechi'a baserica, situata afara de orasiu, intr'unu locu espusu la esundarea Somesiului, se afla si altmintrea in o stare fórté slaba. Curatoratulu basericescu, spre a poté incepe inca in primavér'a acést'a zidirea basericei proieptate, au apelatu la credentiosii acestei parochie si la alti cunoscuti beneficitori ai ei pentru de-a contribui spre acestu scopu. — In urm'a acestui apelu pâna acum au contribuitu Domnii: Nicolae Fekete-Negrutiu redactoru, **400 floreni** v. a.; Andreiu Antonu protopopu, 40 fl.; Mari'a Blaga 5 fl.; Simionu Sabo 20 fl.; Gregoriu Popu 2 fl.; Eusebiu Cartice, prof. 14 fl.; Vas. Pordea secret. eppescu 10 fl.; Vas. Dumbrava 10 fl.; Veronic'a Dumbrava 10 fl.; Ioanu Hodoreanu 10 fl.; Dr. Iuliu Simonu 5 fl.; Ioanu Papiu 10 fl.; Petru Boşc'a 10 fl.; Lazaru Huza 10 fl.; Ioanu Popu prof. 6 fl.; Michailu Sierbanu canonicu 10 fl.; Demetriu Coroianu, canonicu 10 fl.; Cristiu'a Câmpianu 10 fl.; Andreiu Todoranu 10 fl.; Martinu Câmpianu 20 fl.; Vas. Onciu 10 fl.; Niculae Sima 10 fl.; Ioanu Boieriu 10 fl.; Stefanu Biltiu, canonicu 8 fl.; Vas. Popu, canonicu 6 fl.; Placsintár Dávid 10 fl.; Hrobony Pál 5 fl.; id. Szappanyos Miklós 5 fl.; ifj. Simay Gergely 2 fl.; Mártonfi János 2 fl.; Duha Bálint 1 fl.; id. Turcsa Lukács 1 fl.; Dr. Zakariás József 1 fl.; Dr. Bányai 1 fl.; Merza Emánuel 1 fl.; N. N. 5 fl.; N. N. 1 fl.; Anonimu 1 fl.; Bartalis Miklós 1 fl.; Aján Joachim 1 fl.; Kirschner 1 fl.; id. Bodor Bertalan 1 fl.; Nyegrutz Jenő 1 fl.; Gajzágó Joachim 1 fl.; Zachariás József 1 fl.; Todorify Lukács 2 fl.; Herdy Lajos 1 fl.; László Lajos 1 fl.; Bányai Gyula 1 fl.; Bogdánfi István 1 fl.; Haragay Antal 1 fl.; Bodor Lajos 1 fl.; Duha Kristóf 1 fl.; Nyegrutz Jakab 1 fl.; Moldován Simon 5 fl.; Ananie Falcusianu 5 fl.; Doch'i'a Luserdeanu 1 fl.; Ioanu Dadai 2 fl.; Georgiu Mahaleanu 3 fl.; Georgiu Nagy 10 fl.; Ilie Banda 12 fl.; Macaveiu Popu 5 fl.; Catarin'a Onciu 1 fl.; Vas. Suciu 3 fl.; Georgiu Popu 2 fl.; Andreiu Hossu 5 fl.; Ioanu Dolianu 2 fl.; Iulianu Cionc'a 5 fl.; Nagy Sándorné 1 fl.; Georgiu Oprea 2 fl.; Vas. Teocanu 1 fl.; veduv. Danila Dic'a 1 fl.; Gavriela Popu 1 fl.; St. Gaal 1 fl.; Fr. Orbann 1 fl.; Antonie Moldovanu 40 cr.

Instructiunea publica in Ungaria. — Ministerulu culteloru si instructiunei publice a datu la publicitate a 15-a dare de séma asupr'a starei instructiunei publice la noi. Cá basa la acésta dare de séma s'a luat pentru scólele poporale anulu scolariu 1884/5 ér' pentru scólele medii si superióre precumu si pentru institutetele de cultura comune, anulu scolariu 1885/6. -- Numerulu copiiloru obligati a cercetá scól'a dela anulu 1884 pâna la 1885 s'a sporitu in intréga Ungari'a cu 15,153. Numerulu comuneloru cu scóle

proprii in locu s'a sporitu anulu acest'a cu 18, ér' numerulu comuneloru cu scóle comune cu alte sate (d. e. dóue comune intretienu o scóla) a scadiutu cu 11⁰/₀; de asemenea a scadiutu cu 5⁰/₀ si numerulu comuneloru lipsite cu totulu de scóla, asiá cà in anulu 1883 numerulu acestoru comune fàra scóla erá de 300, care faciá cu sum'a totala a comuneloru coresponde procentulu de 2·37. — Inregistrati diu matricul'a botezatiloru cá obligati pentru instructiune au fostu: 2.202,052 (copii 1.170,122, copile 1.121,930); in realitate au cercetatu scól'a 1.836,459, (copii 979,998, copile 856,461). Scóle publice elem. au cercetatu 1.783,191 copii obligati, scóle private elem. 4940, scóle superióre poporale 3469, scóle civile 14,188, scóle medii 30,671. In proportiune numerulu celoru obligati a cercetá scól'a este mai mare la israeliti, dupa ei urméza cei de confesiunea catolica, apoi rom. cat., reform. si cei mai puçini suntu gr. cat. — Intre cei, cari au cercetatu scól'a, in loculu d'intâiu suntu cei de conf. evang., in loculu alu 2-lea rom. cat., in alu 3-lea israelitii. Dupa limb'a materna la cei obligati a cercetá scól'a, ordinea este: rutheni, maghiari, germani, slovaci, sêrbi, români; la cei cari cercetéza scól'a: germani, maghiari, sêrbi, slovaci, rutheni, români. Sum'a absentiiiloru de o jumetate de dí a fostu preste totu 19.943,053. Absentiile pedepsite 701.841, pentru aceste s'a aruncatu o pedépsa de 350,920 fl. 40 cr., din acést'a inse s'a pututu incassá numai 40,340 fl. Intre cei cari au cercetatu scól'a au fostu prevediuti cu tóte recuisitele de invetiamentu 91·14⁰/₀. De sub obligamentulu de a cercetá scól'a a esítu 202,027 copii cate de 15 ani, dintre acesti'a au sciutu ceti si scrie 95·5⁰/₀ ér' numai ceti 4·5⁰/₀. Locuitorii tierii dupa o socotéla proportionata sciú ceti si scrie aprópe 68·43⁰/₀.

Numerulu tuturoru scóleloru poporale a fostu in an. 1885 de 16.306, adeca cu 100 mai multu cá in anulu precedentu; din acestea 611 au fostu de statu (3·75⁰/₀), 1856 comunale (11·38⁰/₀), 13,639 confesionale (83·65⁰/₀), 168 scóli private (1·03⁰/₀), si 31 scóli de ale reuniuniloru (0·19⁰/₀). — Ast'feliu scólele de statu s'au sporitu anulu acest'a cu 108, cele comunale cu 12, ér' in numerulu celorulalte scóle se arata decrescere (cám cu 20). — Din 16,305 scóle poporale pentru an. 1885: elementare au fostu 16,082; superióre poporale 79; superióre civile 142. In tóte cifrele acestea se arata crescere. — Numerulu invetiatoriloru poporali in 1885 a fostu 23,457, adeca cu 299 mai multu cá in anulu precedentu; in proportia cu numerulu scóleloru poporale se vine pentru fie-care scóla 1·44⁰/₀ diu numerulu totalu alu invetiatoriloru. — Sum'a speseloru sustienerei tuturoru invetiatoriloru diu Ungari'a pre anulu 1884 a fostu 12.917,473 fl., pentru anulu 1885 s'a urcatu la 13.419,968 fl. Dela statu s'a platitu in 1884: 1.245,742 fl., pre cându in anulu 1885 s'a platitu dela statu 1.488,410 fl. v. a.

Numerulu instituteloru preparandiale si alu pedagogieloru a remasu totu acél'asi; diu acestea 24 au fostu de statu, 46 confe-

sionale. Numerulu preparandiloru a fostu in 1885 de 3398, mai puşinu cu 234 cá in anulu de mai iuainte. Sustienerea acestoru institute a costatu 871,552 fl. Numerulu invetiatoriloru apti de-a propune limb'a maghiara in decursulu acestui anu s'a urcatu dela 20,058 la 20,620, numerulu invetiatoriloru ne-apti de-a propune limb'a maghiara a scadiatu din 3059 la 2837.

Asilurile de copii s'au sporitu in timpulu acest'a dela 364 la 409. In aceste si-au primita crescere in auulu din urma 41.119 copii mici.

Cu privire la scóele medie in anulu scolasticu 1885/6 numerulu acestor'a in cele 125 orasie deosebite ale Ungariei a fostu 178, dintre cari 150 gimuasii si 28 scoli reale. S'a redicatu anulu acest'a o scóla superióra reala in Brasiovu si s'au inmultitu cu cáte o clasa 6 scóle medie. Gimuaasiulu din Mişcoltiu a trecut in sírulu institutiuniloru regesci. — La cele 178 scóle medie s'au inscrisu 41,508 scolari, mai puşinu cu 1429 cá in auulu precedentu. Numerulu maturisantiloru a scadiutu dela 92·8 la 92 1%. — Cá profesori la scóele medii au functionatu auulu trecut cu totulu 2900; din acesti'a profesori ordinari 1618, cu diplome 78·3%, precându in anulu precedentu numai 75·5%. Sustienerea tuturor scóle'oru medie a costatu 4.343,500, cu 90,534 mai multu cá in anulu trecut. Din acest'a suma statulu a contribuitu cu 723,551 fl.

O fondatiune préfrumósa. *Socii Michailu si Elis'a Stroescu*, de origine din Moldov'a locuitori in Brasiovu, au facutu pentru inaintarea scopuriloru „*Associatiunei invetiaceiloru si sodaliloru románi meseriasi*“ — resiediátore in Brasiovu — o generósa fundatiune de 25,000 floreni v. a. Capitalulu fundatiunei, aceste'ia, care va portá numirea „*fundatiunea sociloru Michailu si Elis'a Stroescu*,“ are se remâna in veci neatingibilu, ér' proceatele dela 20,000 fl. au de a se intrebuintiá pentru ajutorarea copiiloru romani seraci aplicati la meserii, spre a se poté perfectená in meseri'a loru, — ér' cu procentele dela cele-alalte 5000 fl. are a se subventioná organulu numitei asociatiuni „*Meseriasiulu romanu*“. — Urâmu vietia indelungata si prospera marinimosiloru fondatori, cá se ajunga a se bucurá si ei insisi, vediéndu imbelsiugatele roduri ale generósei loru fundatiunii!

Institute romane de creditu si economii se voru infientá in curundu in Aradu si in Sasu-Sebesiu. Celu din Aradu va portá numirea „*Victori'a*“ si va incepe cu unu capitalu de 100,000 floreni impartitu in 1000 actii à 100 fl., — ér' celu din Sasu-Sebesiu va incepe cu unu capitalu de 30,000 floreni impartitu in 600 actii à 50 fl. v. a. — Inainte cu Domuedieu!

Proprietariu, Redactoru si Editoru: Nicolae Fekete-Negrutiú in Gherl'a.

Gherl'a. Imprimari'a „*Auror'a*“ p. A. Todoranu. 1887.